

ELANUL

Nr. 111
MAI
2011

REVISTĂ DE CULTURĂ EDITATĂ DE ASOCIAȚIA CULTURALĂ „ACADEMIA RURALĂ ELANUL”
DIN GIURCANI, COMUNA GĂGEȘTI, JUDEȚUL VASLUI

Primăvara de peste Prut

Dan RAVARU

În mod paradoxal, Basarabia, ultimul teritoriu românesc supus unei ocupații străine, ocupație care a durat și cel mai puțin, a cunoscut cea mai agresivă formă de deznaționalizare, prelungită până în zilele noastre. Maghiarii au pătruns în Transilvania din secolul al X-lea, Bucovina a fost inclusă în Imperiul habsburgic între 1775-1777, spațiul dintre Nistru și Prut a fost ocupat de Rusia în 1812. Peste tot românii au suferit nedreptăți, cel mai mult, însă, prioritar social și cultural, în Basarabia.

Învățământul dintre 1948-1965 cu prelungirile sale din punct de vedere al mentalității cadrelor didactice, transmisă elevilor, a impus unele prejudecăți majore. De exemplu ideea că Habsburgii doreau deznaționalizarea românilor. Ei doreau, din contra, dezvoltarea fiecărei naționalități, cu condiția supunerii depline către împărat. De altfel, germanii austrieci erau prea puțini ca să poată asimila numeroasele etnii din imperiu. Este semnificativ faptul că în Transilvania, numai în secolul al XVIII-lea, în timpul responsabilităților lui Gheorghe Șincai, au fost înființate 300 de școli românești... Aceeași situație în Bucovina, care a aparținut, tot timpul, direct de Viena. La Cernăuți exista o Operă apreciată pe plan european și o valoroasă Universitate, de unde orgolioasele autoproclemări de „mica Viena” sau „micul Heidelberg”. Problema încercărilor de deznaționalizare a românilor din Transilvania s-a pus numai dinspre maghiari, mai ales după 1867, când a fost proclamată Austro-Ungaria.

Cu totul altfel au stat lucrurile în Basarabia cotropită de ruși. Deși moldovenii au contribuit esențial la dezvoltarea culturală a Rusiei, nerecunoștința slavă a fost zdrobitoare. Nu au ținut cont că drumul spre China a fost deschis de Milescu Spătarul, că Dimitrie Cantemir a înnoit viața culturală, fiul său Antioh Cantemir a fundamentat literatura rusă modernă, iar

nepotul său, Bantaș-Kamenski, a pus bazele Universității din Moscova. Din 1812 s-a trecut treptat, dar rapid, la lichidarea a tot ceea ce însemna cultură românească între Prut și Nistru. Toate valorile intelectuale de aici au fost obligate să se exprime, cu puține excepții, doar în limba rusă, integrându-se în și ilustrând cultura respectivă. Un singur exemplu: din familia lui Gheorghită Spătarul („mecanic”, pe rusește), refugiat aici cu Dimitrie Cantemir, s-a ivit peste timp savantul rus de renume mondială Mecinikov. Cu toate piedicile puse, cu toate interdicțiile, spiritul românesc va triumfa și aici, de la Bogdan Petriceicu-Hașdeu până la Georges de Bothezat, basarabeanul cu mari merite tehnice în dezvoltarea aviației. Intelectualii s-au dovedit o adevărată sare a pământului în impunerea ideii naționale, de la Pan Halippa, Ion Inculeț, Alexei Mateevici, P.V. Ștefanucă până la izvoditorii primăverii basarabene de astăzi.

Din nefericire, românismul de peste Prut se manifestă plenar și în ceea ce este mai înrăstător pentru neamul nostru, dezbinarea care duce la adevărate lupte fratricide, spre marea bucurie a rușilor și a rusificaților. Într-un număr recent al revistei „Literatura și arta”, care apare la Chișinău și se intitulează „publicație de limbă română”, Romeo Șcerbină semnează tristul text „Durerea dezbinării”, din care cităm: „S-au format syndicate alternative, uniuni de creație alternative, până și scriitorii, speranța noastră de zi cu zi, s-au divizat, ciondându-se, bîrfindu-se, lăsînd poporul nostru dezbinat, fără o rază de lumină... Se vine la bustul lui Grigore Vieru pe ascuns, la ore diferite. Mai recent, Ziua Internațională a Poeziei a fost sărbătorită separat. Dezbinarea a devenit forma principală de existență a basarabenilor, a clasei noastre politice. Primăvara este asociată cu Speranța, cu Reînvierea! Să nu le pierdem!”

- continuare în pagina 2 -

Mihai Dimitrie Sturdza: cronicarul lumii pierdute*

Lucian-Valeriu LEFTER

Uitate vremuri și pierdute lumi de odinioară, nostalgice chipuri și imagini sunt risipite pe drumul veacurilor trecute. Urmaș al marilor boieri și domni ai Țării Moldovei, Mihai Dim. Sturdza zidește, aidoma strămoșilor săi, ctitorie pentru neuitare, pentru ca să se știe, însă nu din piatră ci din cuvinte nepieritoare. Șiruri de oameni și fapte sunt zugrăvite în zilele de glorie și în umbra decadenței. Imaginea lumii pierdute răzbate din întâlnirea cu martorii acelei epoci cu rînduiești uitate. Au povestit istoria neamului lor celor care aveau urechi să audă, Mihai Dim. Sturdza fiind între aceștia un cronicar al semenilor săi, descendenți ai ctitorilor de țară, cei care, atunci, în vremuri crepusculare, trebuiau să piară sub tăvălugul nimicitor al celor fără de țară.

- continuare în pagina 8 -

Primăvara de peste Prut

- urmare din pagina 1 -

Într-adevăr, nu trebuie pierdute, mai ales acum, în preajma alegerilor. Trecând peste bălciul electoral, aidoma celui din România, trebuie să ne bucurăm sufletul că, indiferent de vrajbele trecătoare, între intelectuali – care rămân cei mai buni dintre cei mai buni basarabeni – mustește cu orice prilej ideea Unirii cu România. Din păcate, sondajele privind atitudinea față de Unire ne oferă doar procentaje seci, nu calitatea umană a celor pro sau contra. În numărul amintit, Nicolae Dabija găsește qaceastă idee generoasă și în jocurile copiilor: „Cine nu-i mâncat de rele/ Nu știe-a cânta cu jale/ Când mă uit printre nuiiele/ Peste Prut la nemurele” și, după alte citate asemănătoare, conchide: „În jocurile copiilor Basarabiei, pe care aceștia le transmit de sute de ani ca pe o ștafetă, de la o generație de copii la alta, ca și în cancelariile lui Dumnezeu, hărțile sunt cele mai vechi. Și cele mai adevărate.”

Un copil mai mare, tânăra Diona Ungureanu, ne

copleșește cu revărsarea sufletească, plină de lirism și impresionantă sinceritate din textul „Chemarea Prutului”, care ar merita reprodus în întregime, așa cum o dovedește fragmentul de mai jos, zugrăvind impactul afectiv al trecerii Prutului: „Acolo totul e român, și cerul e mai român ca în Basarabia, și apa e mai română decât în partea stângă a Prutului, chiar și codrii suspină mai românește sub creasta munților ce păzesc hotarele. Mă gândeam atunci: Ce-ar fi să mutăm munții în Basarabia, sau...măcar să mutăm Basarabia în munți?...atunci vom fi și noi acasă, și munții acasă, atunci noi vom fi români români, nu doar în suflet, ci din talpă până-n creștet, vom fi cu adevărat copii ai neamului românesc.”

Puritatea acestei mărturisiri de credință luminează cu cele mai nobile raze și înfrumusețează tot ce se află dincolo și dincoace de Prut.

SCHITURI ȘI BISERICI DE PE VALEA RACOVEI

Înaintea creștinismului, din enumerarea descoperirilor arheologice am văzut că, inițial, pe actualul teritoriu al Moldovei au dominat cultele htonice, adică cele închinat divinităților subpământene. În religia vechilor europeni, practică și de purtătorii culturii Cucuteni, în centrul adorației religioase se afla Marea Zeiță care întruchipa fertilitatea și rodnicia pământului și a tuturor ființelor. Cultul se desfășura probabil în lăcașuri, parte la suprafață, parte subpământene. Venirea populațiilor indoeuropene a însemnat și înfrângerea vechilor zeități htonice ale pământului, și impunerea acelor noi, uraniene, ale soarelui și cerului senin. Dacă cei mai vechi locuitori considerau în prim plan femininul, luna, noaptea, umedul, indoeuropenii vor preaslăvi principiul masculin, soarele, lumina zilei, etc.

Carpii, ca și celelalte ramuri ale geto-dacilor, aveau o religie profund spiritualizată care determina în mod firesc o înaltă ținută morală. Credința în nemurirea sufletului constituia un imbold în luptă fiind totodată un model pentru existența cotidiană. Natura religiei geto-dacice a constituit un teren extrem de fertil pentru răspândirea creștinismului. Cei dintâi purtători ai noii religii au fost foarte probabil creștini fugiți din Imperiul Roman, datorită persecuțiilor și care au găsit deplină ospitalitate în mijlocul dacilor liberi care populau și Valea Racovei. Creștinismul românesc s-a constituit inițial sub influență romană, dovada cea mai deplină în acest sens fiind limba română, în care termenii de bază referitori la religie sunt de origine latină. Nu numai că românii au preluat termenii din latină, dar i-au și transmis mai departe popoarelor slave. De exemplu, Crăciun (creationem), colindă (calendae), Rusalii (Rosalia), au trecut de la români la slavi și la maghiari. Cei mai numeroși termeni creștini au trecut în română direct din latină: *”în chip deosebit remarcam cuvântul creștin - aromân și megleno-român, cristin - derivat din forma latină vulgară chrestianus, nume sub care erau desemnați adepții noii credințe - care, la rândul lui provenea din Chrestus sau Crestus, cum era numit Mântuitorul în latina vulgară. Verbul a boteza (respectiv substantivul botez) provine din latinescul Baptizo, la rândul lui luat din grecescul baptiro — cufund în apă. Tot de origine latină sunt termenii de mai jos: a ajuna (din adjuno, are), altar (altare), cer (caelum), a crede (credo, ere), a se închina (inclino, are), înger (angelus), a jura (juro, are), nun (nunnus), nuntă (nuntiae),*

păcat (peceatum), părinte (parens, parentem), a lăuda (pe Dumnezeu, din laudo, are), a cânta (lui Dumnezeu, din canto, are), a priveghea (pervigilo, are), a se ruga (rogo, are), rugăciune (rogatio, onem), a toca (tocco, are), tâmplă (templum), sânt (pentru sfânt din sanctus, păstrat în numirile populare ale unor sărbători: Sântion, Sântoader, Sângiorgiu, Sânpetru, Sămădru, Sânnicoară, Sântămărie)” (1).

Din denumirile de sfinți citate mai sus deducem că a existat un prim strat de onomastică de origine latină: *Ioan (Ioannes), Nicoară (Nicolaus), Văsâi (Vasile), Giurgiu (Georgius), Udrea (Andreas)*, care a urmat legile fonetice ale limbii latine. Mai târziu peste acest strat au apărut termenii calendaristici din greacă și slavă care au determinat numele actuale: *Ion, Nicolae, Vasile, Gheorghe, Andrei*.

Remarcabil este faptul că de la începuturile sale, creștinismul daco-român a căpătat un prestigiu prin reprezentanți valoroși care s-au impus în întreaga Europă de atunci: *”Am fost puși în circulație europeană prin opere scrise în limba latină de oameni ca Niceta de Remesiana, Ioan Casian, Ioan-episcop de Tomis, Ioan Macsențiu, Dionisie cel Mic, și diverși călugări ”sciți” (cel puțin irei cu numele Ioan), așa cum, în același timp, viitorul popor francez intra în aceeași circulație europeană, cu aceeași limbă, prin Ilarie de Poitiers, Martin și Grigorie de Tours, Sulpiciu Sever, etc, poporul italian prin episcopi ca Ambrozie și scriitori ca: Rufin, Eronim, Paulin de Nola, iar poporul spaniol prin Predențiu, Isidor de Sevilla, etc.” (2).*

Am dat citatul de mai sus pentru a sublinia strălucitele începuturi ale creștinismului românesc în haină latină. Din păcate, datorită unor interese ale Bizanțului, românii li s-a impus în secolele următoare limba slavonă în Biserică, ceea ce a avut efecte nefaste asupra evoluției religioase. Slujba nu era înțeleasă de credincioși, de multe ori nici de cei care rosteau cuvinte învățate pe de rost, reproducându-le mecanic în cadrul slujbei iară să le pătrundă sensurile profunde. De aici, apariția a ceea ce numim *”creștinism popular”*, adică o înțelegere aparte a religiei specifică poporului român care include și păstrarea unor credințe mai vechi. La început nu a existat la români o ierarhie religioasă propriu-zisă, dar cu timpul, preoții aleși de obște au început să fie sfințiți de Biserica Ortodoxă din sudul Dunării. De

aceea probabil papii de la Roma se arătau îngrijorați de acei episcopi schismatici care stânjeneau activitatea Episcopiei catolice a Milcoviei situată undeva prin preajma Focșanilor. Astfel de "episcopi" au slujit probabil și pe Valea Racovei. După anul 1400 odată cu instituirea unei ierarhii bisericești oficiale în Moldova, au apărut și aici preoți recunoscuți de căpeteniile bisericești superioare și slujind în anume lăcașuri de cult.

Din secolul al XV-lea cunoaștem deja numele unor preoți și călugări din această parte a țării. Mai întâi, popa Băilă care a fost totodată un important stăpân de pământ și de sate, așa cum îl întâlnim mai târziu tot pe Valea Racovei pe popa Gheorghe din Vaslui "preotul cel domnesc".

La 1574, la Lucești și Coșești era binecunoscut popa Cristea, iar în 1587, la Pungești, mai multe documente sunt semnate de călugărul Ioanichie. La fel se întâmpla la 1604 în Băilești, de data aceasta fiind vorba de popa Nechifor. În filele documentelor mai întâlnim și alte nume de preoți: Vasile, Conaca, Calistru, conducători ai mănăstirilor ca egumenul Zaharia, egumenul Pamvo, arhimandritul Ioasa (cu reședința la Florești, dar desfășurându-și activitatea pe Valea Racovei, arhimandritul Atanasie Racoviță care în 1798 păstora la schitul Hârsova. Remarcabilă este și prezența unei călugărițe, Mitrofana, care face danii de pământ. Să mai amintim pe părintele Calistru de la Gârceni din 1797, pe preotul Ardare din Cursești (1816). În documente apar și alți slujitori ai bisericii ca Mihai Diaconii (Ferești, 1667), diaconul Vasile Hulpe (Baboșeni, 1789), diaconul Ichim (Toporăști, 1805).

Organizarea bisericească în Moldova cunoaște o etapă deosebită în timpul lui Constantin Nicolae Vodă Mavrocordat care la 1742 stabilește "Ponturile religioase". Acestea aveau în vedere, pe lângă măsurile administrative și unele privind sporirea culturii teologice a clerului. Era vorba de 48 de ponturi, 24 catihezice și 24 administrative. Astfel, se mai specifica referitor la gradul de pregătire al fețelor bisericești care părea să lase mult de dorit "câți preoți și diaconi nu vor ști carte, să fie trimiși (la lași)" să învețe carte. (4) În aceste ponturi sunt preconizate măsuri de ordin moral (să oprească a ține muiare posadnică... țitoare), unele referitoare la obiceiurile populare, în speță priveghiul (să nu îngăduie jocurile la mort), dar ceea ce mi se pare mai important, se instituie obligația construirii de biserici de către boierul satului sau de către răzeși. Numărul preoților și diaconilor era destul de mare, așa cum apare în statistici, probabil, însă, uneori apartenența la cler era numai aparentă fiind vorba de scutițiile de care se bucurau aceștia. Pare ciudat ca la un număr de 111 familii, câte sunt semnalate pentru o grupare de sate de pe Valea Racovei, să apară 13 preoți și diaconi sau pentru satele Ivănești și Hârsova, la 49 de familii să existe 4 preoți. (6)

Valea Racovei a cunoscut o bogată viață monahală. Într-un perimetru relativ restrâns vom întâlni mai multe lăcașuri mănăstirești: Mălinești, Armășoia, Golgota (Gologofta), Hârsova, care vor fi atașate mănăstirii Florești și închinat apoi mănăstirii Esfigmen de la muntele Athos. (7)

În prezentarea parohiilor de pe Valea Racovei am plecat de la situația existentă în 1948 când s-a făcut o prezentare amănunțită a acestora laolaltă cu datele istorice cunoscute pe atunci (8). Vom începe cu schitul Mălinești situat la limita dintre comunele Gârceni și Băcești într-un peisaj excepțional de frumos. În zonă circulă mai multe legende privind întemeierea și vechimea acestui așezământ, ele începând bineînțeles de la Ștefan cel Mare. Schitul ar fi fost mutat de mai multe ori, ar fi existat inițial la "Scaune", acolo unde a stat Ștefan Cel Mare când a condus bătălia de la Racova și unde a împărțit răsplățile după bătălie (9). De fapt, la origine, Mălineștii au fost o ctitorie specific răzășească și a călugărilor. Pe un "Penticostarion" tipărit la Iași în 1753, ieromonahul Nicodim afirmă ca a dăruit cartea ctitoriei sale Gârceni-Tutova la 1762, la Gârceni fiind de

fapt o altă veche așezare a schitului Mălinești (10). Menționăm și apartenența ieromonahului Nicodim la neamul Hudici care era foarte bine cunoscut pe Valea Tutovei. Trecutul schitului este ilustrat și de "un picior de piatră care marchează locul unde a fost o sfântă masă de la o biserică mai veche, morminte vechi, pietre roase, pe una dintre ele fiind o inscripție despre Constantin Palade cu data de 16 septembrie 1787. (11). Dintre cărțile vechi și inscripții, obiective se fac următoarele menționări: un "Pevecernicer" manuscris de la mănăstirea Florești cu o însemnare din 1785: un "Triodion" tipărit la București în 1795 cu o inscripție privind donarea sa pentru schitul Gârceni la 1796; diverse tipărituri din 1826, 1834, 1836 pe care apar inscripții cu denumirea schitului Mălinești; un chivot și o cruce din 1850; Deasupra intrării în biserică este săpată în lemn inscripția "1826 aprilie 30 Gheorghe I. Toader" (12). Viața monahală a schitului Mălinești este mai bine cunoscută de la începutul secolului al XIX-lea. În jurul bisericii sale de lemn a existat o așezare de călugări până la momentul secularizării când s-a desființat. Schitul a fost reînființat în 1929 la stăruințele episcopului Iacov Antonovici și ale mareșalului Prezan, de data aceasta fiind organizat ca un schit de călugărițe. În 1934 starețul era Antuzan Gheorghiu, duhovnic - arhimandritul Serafim Cristescu, economă - Aglaia Tansău, iar secretară Măria Vizitiu, având în păstorie 15 monahii (13). Pentru anul următor, 1935, avem date mai amănunțite care ne oferă o imagine asupra structurilor de vârstă ale celor care populau schitul:

Numele	Vârsta	Anul venirii	Statutul
Măcarie Buză	49 ani	1919	ieromonah
Migdonia Buzilă	40 ani	1919	stareță
Magdalena Viziteu	35 ani	1918	secretară
Glafira Tanșanu	32 ani	1930	soră
Miropia Andrieș	36 ani	1929	soră
Evghenia Filip	31 ani	1935	soră
Tecla Talpu	30 ani	1930	soră
Agafenia Buzilă	30 ani	1931	soră
Epraxia Balaban	70 ani	1931	soră
Achilina Fânaru	62 ani	1931	soră
Marina Filip	85 ani	1931	soră
Magdizia Bălăuță	36 ani	1936	soră
Natalia Samson	20 ani	1932	soră
Ruxanda Renghiuc	15 ani	1933	soră
Ioana Renghiuc	13 ani	1933	soră
Elena Darie	21 ani	1933	soră
Ganofiră David	27 ani	1934	soră
Ecaterina Andrieș	21 ani	1933	soră (14)

Onomastica surorilor ne sugerează că majoritatea erau origine din județul Vaslui, chiar din localități apropiate de Mălinești. De asemenea multe dintre ele se înrudeau: apar două surori (probabil) Andria, două Buzilă, două Filip, două Benghiuc. În legătură cu anul venirii este evidentă reactivarea schitului după 1929.

Un tablou semnificativ al vieții monahale până la quasi-desființarea sa din 1948 ne oferă lucrarea citată despre proistosii din eparhia Hușilor. La data respectivă structura celor care slujeau și viețuiau la schitul Mălinești era următoarea:

Numele	Data nașterii	Data călugăririi	Statutul
Macarie Buză	1888	1921	ieromonah
Cozma Vănanu	1867	1910	monah
Migdonia Buzilă	1900	1923	monahie
Arsenia Vasilache	1900	1918	monahie
Zenaida Costăchescu	1883	1900	monahie
Magdalena Viziteu	1901	1941	monahie
Tecla Talău	1905	1941	monahie
Miropia Andrieș	1882	1920	monahie

<i>Filoteia Darie</i>	1916	1947	<i>monahie</i>
<i>Ambrosia David</i>	1907	1948	<i>monahie</i>
<i>Isidora Morariu</i>	1908	1945	<i>monahie</i>
<i>Zaneta Motoc</i>	1883	1925	<i>monahie</i>
<i>Glafira Tănsanu</i>	1903	1931	<i>monahie</i>
<i>Evghenia Filip</i>	1906	1931	<i>monahie</i>
<i>Agaftonia Buzilă</i>	1905	1931	<i>monahie</i>
<i>Magnizia Bălăuță</i>	1895	1931	<i>monahie</i>
<i>Ioana Renghiuc</i>	1925	—	<i>soră</i>
<i>Ruxanda Renghiuc</i>	1923	—	<i>soră</i>
<i>Măria Darie</i>	1928	—	<i>soră</i>
<i>Emilia Bălan</i>	1922	—	<i>soră</i>
<i>Măria Horobeț</i>	1921	—	<i>soră</i>
<i>Adela Picioroagă</i>	1923	—	<i>soră</i>
<i>Adina Spumă</i>	1923	—	<i>soră</i>
<i>Ecaterina Bernevic</i>	1923	—	<i>soră</i>
<i>Măria Ninu</i>	1925	—	<i>soră</i>
<i>Dumitra Iancu</i>	1914	—	<i>soră</i>
<i>Ana Bahnariu</i>	1927	—	<i>soră</i>
<i>Teodora Bantaș</i>	1926	—	<i>soră</i>
<i>Soltana Iov</i>	1899	—	<i>soră (15)</i>

Tabloul de mai sus al popularii schitului denotă un adevărat reviriment monahal în perioada de după război prin marele număr de surori care urmau să devină călugărițe, ceea ce nu s-a mai întâmplat datorită măsurilor luate de regimul comunist împotriva Bisericii.

Starea materială a schitului era destul de bună. În primul rând posedă 10 hectare de pământ arabil și pădure (16). La veniturile obținute de pe această suprafață de teren se adăugau însă, în mai mare măsură, donațiile primite din partea diferitelor categorii de populație. În prim plan se situau răzeșii din Gârceni care au susținut de la bun început schitul, apoi personalități de talia episcopului Iacov Antonovici sau a mareșalului Constantin Prezan. La acestea se adăugau însă diverși susținători ai vieții bisericești. Iată un exemplu dintre multe altele: "*Domnul Dumitru Ionescu, directorul Serviciului Agricol al județului Vaslui a cumpărat și a donat schitului Mălinești un teren de 16 prăjini în valoare de 4720 lei*" (17). În aceste condiții se menționa în 1939 ridicarea de noi chilii, a unei împrejurări și strângerea de fonduri pentru construirea unei noi biserici (18). Schitul Mălinești, prin biserica sa de lemn, se înscrie cel dintâi între monumentele arhitectonice ale Văii Racovei.

Biserica din Dumbrăveni, construcție din lemn-din bârne, cu hramul "*Nașterea Sfântului Ioan Botezătorul*" a fost ridicată în anul 1814, fiind ctitoria a doi monahi, Varlaam și Ioasaf. Este un prim exemplu pe care-l dăm pentru un interesant fenomen specific Văii Racovei, ctitorirea de biserici de către monahi. Inițial se pare că a fost vorba de un metoh (filială) a așezământului monahal de la Mălinești. Mai târziu, biserica a fost refăcută datorită ieroschimonahului Ghenadie și a fostei sale soții Vasâlca, presbiteră, cu ajutorul lui Vasile Trionar din Bârlad și a lui Iosub Onciu. Prin contribuția acestora clădirea a fost mărită în 1948, parohia cuprindea satul Dumbrăveni cu 238 de familii și 1098 de suflete. Poseda o casă parohială ridicată în 1929 din vălătuci cu schele de lemn și stăpâna o suprafață de 24 de hectare teren de cultură donată de Ioana Napran în 1832. Jumătate din teren era spre folosința personalului, jumătate era folosit pentru nevoile bisericii. Era cultivată și curtea în suprafață de 0,25 hectare. În biserică slujea preotul paroh Ioan Ștefănescu, absolvent de seminar, cântăreț fiind Vasile Onciu, "*asimilat*", ceea ce înseamnă că făcuse practică, nu avea studii la bază. (19). La Gârceni, ca în majoritatea satelor de pe Valea Racovei, era tot o biserică de lemn, ridicată din bârne la 1747, de preotul Grigoraș Hurdui. Dar, dintr-un pomelnic din 1754 aflăm că și aici ar fi existat ctitori călugări - ieromonahul Nicodim și monahia Anastasia - alături de preotul amintit mai sus. Având

hramul "*Sfântul Nicolae*", biserica a fost reparată în mai multe rânduri în 1821, 1921, 1932. Curtea de o jumătate de hectar era folosită și drept cimitir al satului. Pregătirea slujitorilor cultului, preotul Ioan Dumbravă și cântărețul Constantin Gheorghiu era aceeași ca și la Dumbrăveni. Enoriașii numărau 365 de familii cu 1678 de suflete. Ca o noutate, menționăm existența unei biblioteci parohiale cuprinzând 132 de volume (20).

Parohia Trohan era extinsă pe mai multe localități, având 318 familii și 1328 de suflete: satul Trohan cu 136 de familii, 620 de suflete; Racova - Slobozia cu 138 familii, 594 suflete; Racovița 44 familii, 144 suflete. Biserica de lemn din Trohan a fost construită în anul 1824, ctitor fiind Teodor Vrăbie și mai mulți răzeși. Pe 20 octombrie 1940, în urma unor reparații generale executate după indicațiile Comisiei Monumentelor Istorice, biserica a fost sfințită din nou. Ea avea în proprietate 15 hectare de culturi agricole, 12 dintre ele prin legea de la 1864, celelalte fiind donate. Hramul era "*Adormirea Maicii Domnului*", iar alături de Teodor Vrăbie, pomelnicele mai amintesc neamurile de răzeși ale Popeștilor, Vintileștilor și Armenilor. În localitatea Racova se afla biserica filială cu hramul "*Sfântul Neculai*", clădită din bârne la 1802 de către Todirașcu Arman, împreună cu familiile Manoilescu și Cucuoranu. Preotul paroh Anton Diaconiță era licențiat în teologie, având rangul de sachelar, iar cântărețul Vasile Nica era și el școlit. La biblioteca parohială se găseau 60 de volume (21). Iată în continuare o imagine a implicării bisericii în viața socială. La 14 mai 1939, preotul Ioan Baractaru, vizitează subcentrul de pregătire premilitară Trohan, care avea sediul în Racova, cu această ocazie ține în curtea bisericii o cuvântare despre sentimentul patriotic la care asistă și "*stolul*" străjerilor din Trohan - Racova, Slobozia și Racovița (22).

La Pungești, biserica parohială cu hramul "*Sfântul Alexandru*" a fost construită din zid în 1845 de Nicolae și Ecaterina Șuțu pentru pomeniirea tatălui lor, Alexandru Șuțu Voievod. Fusese reparată de mai multe ori în 1911, 1928, 1934, suferise mult în urma cutremurului din 1940, fiind reparată din nou în 1942. În privința proprietăților bisericii datele sunt contradictorii. După anuarele Episcopiei Hușilor din 1934 și 1935 ar fi avut când 25 de hectare, când 18 hectare. Se pare că ultima cifră este cea reală deoarece o regăsim în lucrarea citată în 1948 unde se specifică: 18 hectare teren cultură prin legea de la 1864, din care 12 erau în folosința clerului. Preotul Alexandru Mironescu era seminarist cu rangul de econom, iar dascălul Constantin Tălmăciu avea școala de cântăreți. În păstoria lor se aflau 300 de familii cu 1045 de suflete. Biblioteca parohială număra 25 de volume (23) Parohia Armășoia, cu 302 familii și 170 de suflete, cuprindea mai multe sate: Armășoia, 60 de familii, 170 de suflete; Rediu, 152 familii, 690 suflete; Siliște, 90 familii, 530 suflete. Biserica parohială, cu hramul "*Tăierea Capului Sfântului Ioan Botezătorul*", era o construcție de lemn din bârne. Inițial, biserica a fost construită în fostul sat Armășoia Veche, iar în 1869 a fost demontată și reconstruită în noul sat Armășoia, cu cheltuiala familiei maxim Brăiloiu. Ctitor al bisericii a fost Sanda Armășoia la 1760. Biserica posedă 12 hectare de cultură agricolă primite la 1864 și o casă parohială din vălătuci făcută în 1895. Preot era Nicolae Rotaru, iar cântăreț Teodor Popescu (24). În 1935, de Armășoia aparținea și biserica filială Bleșca cu hramul "*Sfinții Voievozi*"; construcție de vălătuci din 1845, datorată ieromonahului Paisia (din nou ctitorie monahală) și preotului I. Lupu. Între slujitori este amintit preotul paroh Ioan Cehan Econom stavrofor (25). Și la Armășoia îl întâlnim pe preotul Ioan Baractaru, vizitând la 30 aprilie 1939 sub centrul de pregătire premilitară. Aici preotul ține tinerilor care făceau exerciții sub comanda învățătorului Grosu o cuvântare despre "*supunerea la legi și autorități*". Se mai specifică faptul că tinerii erau prezenți la fiecare slujbă de la biserică unde ascultau cu atenție predicile (26).

Parohia Cursești avea 282 de familii cu 1198 de suflete și era formată din satele: Cursești - Mănăstire, 112 familii și 516 suflete și Cursești - Răzeși cu 170 familii și 682 de suflete. Posedau 15 hectare de pământ prin legea de la 1864, 12 dintre acestea fiind în folosința clerului. Pe cuprinsul parohiei erau două biserici. În Cursești - Mănăstire, Constantin și Ecaterina Sofronie ridicaseră din zid în 1853 un lăcaș cu hramul "Sfântul Nicolae" care fusese dărâmat cu totul de cutremurul din 1940, se adunau fonduri pentru o nouă construcție. În curtea bisericii pe 48 m.p. se afla și cimitirul satului. La Cursești-Răzeși, biserica din vâlătuci cu hramul "Sfinții Voievozi" fusese ridicată în 1830, suferise și ea în urma cutremurului, dar fusese reparată în 1943. Preotul paroh Ioan Sârbu era seminarist, iar cântărețul Pavel Potorac "asimilat". Întâlnim aici o bibliotecă parohială de 120 de volume (27). Biserica parohială din Toporaști a fost construită din vâlătuci în 1834 fiind reparată în mai multe rânduri, mai ales după cutremurul din 1940. Parohia cuprindea 250 de familii cu 1315 suflete din mai multe sate: Toporaști cu 229 de familii și 1275 de suflete, Hordila cu 14 familii și 48 de suflete, Rapșa cu 7 familii și 22 de suflete. La Toporaști se aflase o casă parohială lângă biserică și 12 hectare teren de cultură agricolă primit la 1864 (28). Sunt amintiți parohul I.Sârbu, cântăreții I. Diaconescu și T. Gafei (29). La Toporaști sunt menționate mai multe danii și acte de susținere a bisericii: D.C.Pârcălabu din București a vopsit tot exteriorul bisericii cu ulei; locotenent Ion Stamate și Elena Stamate au plătit reparațiunile exterioare; căpitanul Pădurescu a dăruit o dveră în valoare de 1.000 lei; doamna Eufrosina Tăbăcaru a cumpărat un acoperământ pentru iconostas în valoare de 200 lei; doamna Măria Petrilă o perdea de la Briscoimide de 200 lei doamna Măria Axinte o față de masă pentru Sfântul Pristol în valoare de 700 lei (30). La cele de mai sus se adaugă și alte donații: "La biserica parohială din Toporaști s-au făcut următoarele danii: un cfas construit din lemn de 3000 lei, de la enoriașul Ioan D. Diaconescu; un rapor de 1000 lei de la Constantin M. Popescu; o icoană, Sfânta înviere, de 2000 lei, de la Ioan Gh. Oprea (31). În 1948 parohia Ivănești păstora 210 familii cu 1.100 suflete și era formată din următoarele localități: Ivănești cu 70 de familii și 350 suflete; Chilia cu 50 familii, 250 suflete; Cânepa cu 60 familii, 300 suflete; lezer cu 30 de familii cu 200 de suflete. În proprietatea parohiei se aflau 6 hectare de teren obținute după reforma agrară din 1919, în plus alte suprafețe prin donații. Biserica parohială cu hramul "Sfinții Voievozi" a fost construită din cărămidă la 1830 de Gheorghe Baghie, fiind reparată în 1859 de Costache Mircea și Teodor Popovici. La cutremurul din 1940 s-a dărâmat turla clopotniță, iar la reparațiile din 1941 în loc de turlă s-a construit un pridvor. Preot era Ioan Cehan, iar dascăl Ioan Miron, biblioteca parohială numărând 70 de volume. În satul Valea Cânepii exista biserica filială "Sfinții Voievozi" (32). În organizarea din 1935, parohia Ivănești cuprindea 598 de familii cu 2570 de suflete: Ivănești, 105 familii cu 640 suflete; Chilia cu 36 de familii cu 135 suflete; Valea Cânepii cu 75 de familii cu 240 de suflete; Golgota 305 familii, 1260 suflete; Balica 39 de familii cu 120 de suflete; lezerul 38 de familii cu 175 suflete (33). Broștenii forma o parohie de 180 de familii cu 710 suflete alcătuită din satele Broșteni, 80 de familii cu 290 suflete și Valea Mare cu 100 de familii și 420 de suflete. Biserica parohială "Sfinții împărați", construită din lemn și vâlătuci a fost sfințită la 5 noiembrie 1944 prin truda părintelui Mitru. Exista și o casă parohială, tot din vâlătuci și lemn, construită în 1945-1946, curtea era de un hectar, fiind folosită și ca cimitir, iar prin legea din 1920 parohia posedea 3 hectare de pământ. Mai exista o biserică filială în Valea Mare cu hramul "Sfântul Dumitru". Preot paroh era Dumitru Mitru, iar dascăl Dărdără Valică cu școală de cântăreți (34).

Fostul schit Golgota, denumit popular Gologofta, era în perioada respectivă biserică a statului cu rang parohial.

Lăcașul, construcție de lemn din bârne, cu hramul "Sfântul Nicolae", fusese ctitorit în 1777 de călugărul Ghenadie. Casa parohială era și ea din bârne, fusese cumpărată în 1938. Parohia posedea 12 hectare de teren agricol prin legea de la 1864, la care se adaugă curtea bisericii de 6300 mp. După organizarea din 1948, parohia Golgota cu 211 familii și 960 de suflete cuprindea satele Gologofta (119 familii), Balica (70 familii), Muscata (22 familii). Preot paroh era Gheorghe Boghiu, seminarist sachelar, iar dascăl Titus Barzu cu școală de cântăreți. Mai remarcăm o bibliotecă parohială de 47 de volume și un cor religios condus de învățătorul Alexandru Nacu (35).

Parohia Cosești cu 368 de familii cu 1590 de suflete era una dintre cele mai extinse. Ea cuprindea satele Cosești (104 familii și 405 suflete), Valea Oanei (75 familii, 261 suflete), Coșea (136 familii, 626 suflete), Fundătura (42 de familii și 258 de suflete). Biserica parohială cu hramul "Cuvioasa Paraschiva" a fost ridicată din bârne pe locul unei construcții mai vechi în 1795 de lordache Sion și soția sa Ecaterina cu ajutorul căpitanului Constantin Tiron. Spătarul Antohi Sion, fiul ctitorului a făcut catapeteasma. Biserica a fost reparată în mai multe rânduri: în 1882 și 1923, făcându-se reparații capitale. La cutremurul din 1940 s-a prăbușit clopotnița care era situată la poartă. Parohia posedea 12 hectare de teren agricol prin legea de la 1864 și care era întrebuițată în folosul personalului de cult și alte 3 hectare în folosul bisericii, în plus o curte cu suprafața de un hectar. În satul Valea Oanei se afla biserica filială cu hramul "Sfinții Voievozi", construcție din bârne, ctitorită de trei călugări: Antonie, Averchie, Feodosie (sau Orest). La Coșea se afla o altă biserică filială în construcție (36). Preot paroh era Petru Bălăuțescu, licențiat în teologie, iar dascăli L. Barzu și T. Barzu (37). În legătură cu biserica din Cosești avem mărturii despre existența unor cărți de cult cu interesante inscripții. Alte inscripții se găsesc pe mai multe obiecte: "acest moliftfelnic s-au cumpărat de părintele nostru spătarul Antohi Sion pentru biserica din satul Coșești ocolul Racova, ținutul Vaslui, la care zvântă biserica familia sionească este ctitor, fiind ridicată de bunii noștri; iar cine va îndrăzni să-l fure de la ea să fie în veci neiertat de Dumnezeu. Iorgu Sion, 1846, iunie 21, Cosești" (pe fila 134). Moliftfelnicul respectiv fusese tipărit la Buda, pe fila 538 apare iscălitura Antohi Sion spătar, iar la fila 202 "acest sfânt moliftfelnic este cumpărat de părintele nostru spătariul Sion, în care este iscălit însuși la fila 538, pentru biserica din sat Coșești, Iorgu Sion" (38). Pe un Minei al lunii august tipărit la Buda în 1805 apar alte însemnări datorate lui Antohi Sion pe data de 8 ianuarie 1808. Se consemnează hramul "Sfânta Paraschiva", sunt enumerate cărțile cumpărate de tatăl său, este amintită moșia părintească de pe Valea Racovei și din nou sunt blestemați cei care vor îndrăzni să înstrăineze cartea (39). Inscriptii apar și pe două vechi icoane din biserica Coșeștilor. 12 martie 1741: "Aceste sfinte icoane fiind vechi stricate le-au dat danie domnului Ioniță și le-au dras pentru sufletele părinților săi și al dumisale să-i fie pomană. Radul zugrav pis" (a scris) 1801, 5 decembrie: "Această sfântă icoană s-au făcut cu cheltuiala robului lui Dumnezeu lordache Sion și s-au zugrăvit de dumnealui Constantin Teodorici" (40). Amintim acum și o altă inscripție publicată la un loc cu cele de la Cosești. La Dumbrăveni, pe clopotul bisericii scria: MICKGOSS, Iohan Giorg, In Viena, Anno 1797, iar în pridvorul bisericii de lemn era scris cu litere chirilice 1814 (41).

Parohia Ursoaia avea în 1948 252 de familii și 1167 de suflete, fiind formată din următoarele sate: Ursoaia (160 familii cu 672 suflete); Bleșca (71 familii cu 321 suflete); Albina (14 familii cu 95 suflete); Moara (7 familii cu 30 de suflete). Biserica parohială cu hramul "Sfinții Voievozi" se afla la Bleșca fiind o construcție de cărămidă datând din 1845, având în jur un cimitir de 0,5 hectare, la acestea se adaugă o casă parohială construită din vâlătuci în 1943 și proprietatea asupra a 5 hectare

de pământ prin legea din 1920. Preot era absolventul de seminar Nicolae Rugină, iar biblioteca parohială posedă 47 de volume (42). La Hârsova a existat până în 1864 un schit cu o dublă ctitorie a lui Ștefan Gălușcă și Ștefan Caracas. Între acești doi ani au existat dispute asupra priorității la ctitorire, neamurile lor fiind înrudite. Acest schit de călugări a fost metoh al mănăstirii Florești, fiind închinat împreună cu aceasta la muntele Athos. După secularizare a devenit biserică de mir a satului Hârsova. Construcția a fost ridicată din bârnă în anul 1756, după unele izvoare, după altele în 1672. În 1948, parohia Hârsova cuprindea 405 familii cu 1811 suflete, fiind alcătuită din satele: Hârsova (97 de familii, 465 suflete), Fundătura (189 familii, 796 suflete), Mănăstirea (97 familii, 465 suflete), Albești (65 familii, 294 suflete). Conform legii de la 1864, parohia posedă 24 de hectare suprafață agricolă dintre care o jumătate se afla în folosința personalului de cult. Există și o casă parohială din vâlătuci construită în 1907, iar curtea de 0,5 hectare era întrebuițată ca cimitir. În satele Albești și Fundătura se aflau pe atunci biserici în construcție. În biserică slujeau: preotul Nicolae Dumitriu, licențiat în teologie și dascălul Ștefan Popescu absolvent al școlii de cântăreți. Biblioteca parohială posedă peste 100 de volume (43). Parohia Laza era una dintre cele mai importante, păstorind 446 de familii cu 1864 de suflete: în satul Laza 356 de familii și 1544 de suflete, iar în Râșnița 86 de familii și 340 de suflete. Parohia avea în folosință 24 de hectare de teren agricol, conform Legii de la 1864, 12 dintre acestea fiind ale clerului. În privința construcțiilor bisericesti problemele sunt destul de controversate. Biserica ar fi fost ctitoria unor călugări, dar Pisania pe baza căreia au fost stabilite data construcției și numele călugărilor ctitori a fost considerată un fals. Biserica parohială "*Sfântul Gheorghe și Sfântul Haralambie*" a fost începută în 1910, s-a dărâmat în 1912, fiind apoi refăcută și sfințită la 26 octombrie 1919. Reparată în 1938, a fost puternic lovită de cutremurul din 1940 când s-a dărâmat turla și pereții, a fost iarăși reparată în 1943. Curtea de două hectare era folosită ca cimitir pentru satele Laza și Sauca. Ca biserică filială mai ființa încă în Laza o veche construcție din lemn cu hramul "*Sfântul Gheorghe*" care se presupunea că ființează din 1780, în Pisania ei fiind după cum am spus controversată. Preot al parohiei era la data respectivă Vasile Guzu, licențiat în teologie, econom, iar dascăl era Nicolae Vasiliu, absolvent al școlii de cântăreți. Pe lângă biserică mai funcționa o bibliotecă cu 50 de volume și un cor religios condus de maica preoteasă, învățătoarea Elena Guzu (44). Dintre slujitorii parohiei Laza mai amintim pe preoții Dumitru Galaction și Ioan Modoranu, de asemeni pe cântărețul Iorgu Burcă (45). În ceea ce privește modul în care se slujea și se predica în biserică Laza, am întâlnit un text publicat în revista "*Cronica Hușilor*" și semnat de preotul Vasile Guzu. Sub titlul "*Cartea vremii, cartea vieții*", el dezvoltă o serie de idei care dovedesc originalitate și o cultură vastă. Astfel, el consideră progresul tehnic drept o manifestare de regres datorită provocării de distrugerii și tulburări, demonstrând actualitatea dictonului mai vechi "*Homo homini lupus*" (omul este pentru om lup). "*Actualitatea*" era într-adevăr foarte ciudă, articolul a fost scris în 1943 în miezul desfășurării celui de-al II-lea război mondial. El consideră că trebuie combătută criza morală prin care trecea omenirea printr-un creștinism practic, deoarece: "*Idealurile omenirii au nevoie grabnică de colectivul creștin*". În continuare, având în vedere comandamentele morale, preotul Vasile Guzu sublinează prioritatea în timp a regelui păstor David față de Pidar, a lui Moise față de Homer, a lui Solomon față de filosofii greci și, mai presus de orice universalitatea Bibliei. Din același punct de vedere, semnaleză și subliniază elogierea Bibliei de către mari gânditori de talia lui Kant, Goethe, Fichte. Totodată aduce în discuție contribuțiile la studiul Sfintei Scripturi datorate lui Simion Ștefan, Teodosie Veștemeanu, Dosoftei, Varlaam,

Andrei Șaguna. Încheie cu o frumoasă caracterizare a vechilor slujitori ai cultului: "*Preoți nu aveau studii teologice profunde, nu aveau cultură multă, dar aveau inimă mare, cunoșteau Sfânta Scriptură - izvorul nesecat de învățături - și din ea se adăpau sufletele lor și ale credincioșilor pe care îi păstoreau*" (46).

Parohia Sauca avea o situație mai deosebită în sensul că nu există o biserică în localitate, fiind folosită cea din Laza care era așezată între cele două sate. În schimb, avea o casă parohială de vâlătuci și 12 hectare de teren agricol conform Legii din 1864. Era formată din satul Sauca cu 283 de familii și Bejenești cu 12 familii la un loc fiind 295 de familii cu 1274 de suflete. Paroh era Ștefan Boghiu, licențiat în teologie, dascăl fiind Gheorghe Vasiliu absolvent al școlii de cântăreți. Datorită faptului că nu exista o biserică în sat, în unele perioade salariul era extrabugetar (47). Pentru satele Pușcași și Poiana Alexei, exista o singură parohie cu 394 de familii și 1877 de suflete. În cea dintâi localitate avea 305 familii și 1215 de suflete, iar în Poiana Alexei erau 89 de familii cu 362 de suflete. Parohia posedă o suprafață agricolă de 24 de hectare în urma legii de la 1864, 12 dintre acestea fiind pentru folosința clerului. La Pușcași biserica parohială cu hramul "*Sfântul Nicolae*" data din 1920, fiind construită de locuitori cu ajutorul lui Gheorghe Mavrocordat care le-a furnizat gratuit cărămida. A suferit însă mari stricăciuni în 1940 fiind reparată în 1942. Curtea bisericii de 0,25 hectare era întrebuițată tot în scopuri legate de agricultură. În satul Poiana Alexei funcționa biserica filială "*Sfântul Ioan Botezătorul*", o construcție de zid realizată între 1926-1934. Preot era Gheorghe Buzdugan, licențiat în teologie, econom stavrofor, iar dascăl Constantin Simion. Aici întâlnim și o remarcabilă bibliotecă parohială cu peste 200 de volume (48). La Poiana Alexei hramul bisericii s-a schimbat în mai multe rânduri: "*Sfântu Nicolae și Ilie*", "*Sfântul Ioan Botezătorul și Cuvioasa Paraschiva*" (49).

Parohia Poienești cuprindea 384 de familii cu 1658 de suflete în anul 1938, era formată din satele Poienești (230 familii cu 1000 suflete), Străjescu (64 de familii, 290 de suflete), Valea Caselor (30 de familii, 120 suflete), Hârsoveni (60 familii, 240 suflete). Biserica parohială era situată în satul Poienești-Străjescu având hramul "*Adormirea Maicii Domnului*". Lăcașul de cult era construit din bârne și scânduri la 1864 de către lordache Ștefănescu și soția sa Ruxandra. Biserica a suferit mari stricăciuni în 1940. Casa parohială era din lemn și vâlătuci, data din 1945. Averea lăcașului de cult consta între altele din 24 de hectare de pământ conform Legii din 1864, 12 hectare fiind acordate clerului în folosință. În Poienești mai era biserica filială cu hramul "*Sfântul Dumitru*", construcție din cărămidă realizată de Agripina Rosetti în 1914 și care fusese grav avariata de cutremurul din 1940 și nu mai putea fi folosită. Preotul Dumitru Găbureac, licențiat în teologie, sachelariu slujea alături de dascălul Aviv Buză care avea școala de cântăreți. Biblioteca parohială posedă 120 de volume (50). În satul Poieneștii Mănăstirii mai era o biserică filială cu hramul "*Sfântul Vasile*" făcută în 1840 din vâlătuci. Există o mare diferențiere între izvoare. De exemplu biserica Adormirea Maicii Domnului apare drept an al construcției și 1826, ctitor fiind lordache Străjescu, iar bisericii Sfântul Dumitru i se dă și hramul Sfântul Vasile, iar ca an al construcției 1908 (51); Și la Poienești îl întâlnim pe preotul Ioan Baractaru, "*misionar al pregătirii premilitare*". Aflat la subcentrul de pregătire militară Hârsoveni, slujește în sobor la biserica din Poienești împreună preoții Cartas și Crețu. La slujbă participă elevi, învățători, premilitari, autorități și invitați de la Oprișița. Preotul explică Evanghelia de la amvon și poartă un dialog deschis cu premilitarul adventist Cataramă Ioan (52). În parohia Oprișița erau 312 familii cu 1280 suflete, provenind din două localități: Oprișița - cu 207 familii, 810 suflete și Lingurari - 105 familii și 450 suflete. Biserica parohială cu hramul "*Sfântul Neculai*" a fost ridicată din nou în 1894 și reparată în 1943 după

marile stricăciuni provocate de cutremurul din 1940. Poseda o casă parohială din vălătuci și 11,5 hectare de teren agricol. Preotul paroh Gheorghe Cucuș era licențiat în teologie și slujea împreună cu doi dascăli, Ioan Agavriloaie și Gheorghe Ciulei (53). Între acțiunile întreprinse între creștini, menționăm că în 1939 parohia Oprișița donează pentru cantina școlară "Iubirea aproapei" din Vaslui alimente în valoare de 480 lei (54).

Întreaga Vale a Racovei cunoștea o organizare bisericească unitară. În anul 1934 existau două circumscripții Armășoia condusă de preoții. I. Cehan și N. Sârbu și Dumbrăveni condusă de preotul Ioan Ștefănescu (55). În adunarea eparhială a Eparhiei Hușilor, Valea Racovei era reprezentată de preotul Ioan Cehan din Armășoia (56). În 1943, parohiile Oprișița, Sauca, Laza, Poienești, Broșteni, Ivănești, Gologofta, Coșești, Ursoaia, Armășoia, Toporăști, Pungești, Trohan, Gârceni, Dumbrăveni, Cursești făceau parte din Circumscripția a doua cu reședința în Vaslui condusă de părintele protoereu Ioan Ene (57). În paginile de mai sus am trecut în revistă aspectele organizatorice ale bisericilor de pe Valea Racovei, iar în volumele următoare vom prezenta starea actuală a bisericii și aspecte legate de arhitectura și arta bisericească din zonă.

NOTE - BIBLIOGRAFIE

1. Mircea Păcurariu, "Istoria bisericii ortodoxe române", editura Știința, Chișinău, 1993, p.26.
2. Istoria bisericii ortodoxe române, p. 48.
3. Revista "EST", Doina Rotaru "Bisericile din lemn din județul Vaslui", nr. 1, 2001, p.3.
4. Gh. Ghibănescu, Ponturile religioase a lui Constantin Nicolae Vodă Mavrocordat, Iași, 1931, p.8.
5. Ponturile religioase ale lui Constantin Nicolae Mavrocordat, p.15
6. Iacov Antonovici, Mănăstirea Florești, p.85.
7. Iacov Antonovici, Mănăstirea Florești, p.84.
8. Proistosiiile din Eparhia Hușilor, tipărită la Huși, Tipografia Iasului Corlățeanu, 1948.
9. Schitul Mălinești-Vaslui de protosinghel Dionisie I. Udișteanu, în "Păstorul Tutovei", anul VI, 1-4, Ianuarie, aprilie 1943.
10. Dionisie I. Udișteanu, lucrarea citată, p. 44.
11. Dionisie I. Udișteanu, lucrarea citată, p.45.
12. Dionisie I. Udișteanu, lucrarea citată, p.47.
13. Anuarul Episcopiei Hușilor pe anul 1934, p.41.
14. Anuarul Episcopiei Hușilor pe anul 1935, p.42
15. Proistosiiile din Eparhia Hușilor, p. 157.
16. Dionisie I. Udișteanu, lucrarea citată, p.44.
17. Dionisie I. Udișteanu, lucrarea citată, p.47.
18. Cronica Hușilor. 1940, p. 19.
19. Proistosiiile din Eparhia Hușilor, p. 125-126.
20. Proistosiiile din Eparhia Hușilor, p.128; Anuarul Episcopiei Hușilor din 1934, p. 77.; Anuarul Hușilor pe 1935, p.103.
21. Anuarul Episcopiei Hușilor pe 1934, p.85; Anuarul Episcopiei Hușilor pe anul 1935, p. 111-112; Proistosiiile din Eparhia Hușilor, p. 146-147.
22. Cronica Hușilor, VI, 8, august 1939, p. 408-409. „Anuarul Episcopiei Hușilor pe 1934, p.81; Anuarul Hușilor pe 1935, p. 108, Proistosiiile din Eparhia Hușilor, p.138.
23. Proistosiiile din Eparhia Hușilor, p.III.
25. Anuarul Episcopiei Hușilor, anul 1934, p. 71.
26. Cronica Hușilor, VI, 8, august 1939, p.408.
27. Proistosiiile din Eparhia Hușilor, pp. 120-121; Anuarul Episcopiei Hușilor pe 1934, p. 75; Anuarul Episcopiei Hușilor pe anul 1935, p. 100.
28. Proistosiiile din Eparhia Hușilor, p.I 45.
29. Anuarul Episcopiei Hușilor pe 1934, p.85.
30. Cronica Hușilor, VI, 1, ianuarie 1939, pp. 30-31.
31. Cronica Hușilor, VI, 8, august 1939, p.411.
32. Proistosiiile din Eparhia Hușilor, p.130.
33. Anuarul Episcopiei Hușilor 1934, p. 78; Anuarul Episcopiei Hușilor 1935, p. 104.
34. Proistosiiile din Eparhia Hușilor, p.I 16.
35. Proistosiiile din Eparhia Hușilor, pp. 128-129.
36. Proistosiiile din Eparhia Hușilor, pp.I 19-120.
37. Anuarul Episcopiei Hușilor 1934, pp. 74-75; Anuarul Episcopiei Hușilor, 1935, pp. 99-100.
38. Revista Teodor Codrescu, V, 2, iulie 1935, p.30.
39. Revista Teodor Codrescu, IV, 10, martie 1935, p.157.
40. Revista Teodor Codrescu, IV, 11, aprilie 1935, p.121.
41. Revista Teodor Codrescu, IV, 11, aprilie, p.168.
42. Proistosiiile din Eparhia Hușilor, p.48.
43. Proistosiiile din Eparhia Hușilor, p.129; Anuarul Episcopiei Hușilor pe 1934, p.7 8.
44. Proistosiiile din Eparhia Hușilor, p.130.
45. Anuarul Episcopiei Hușilor, 1934, p. 78.
46. Cronica Hușilor, X, 7, iulie 1943, p.24.
47. Proistosiiile din Eparhia Hușilor p.140; Anuarul Episcopiei Hușilor pe 1934, p.82; Anuarul Episcopiei Hușilor 1935, p.105.
48. Proistosiiile din Eparhia Hușilor, p. 139.
49. Anuarul Eparhiei Hușilor pe 1934, pp.81-82; Anuarul Episcopiei Hușilor pe 1935, p. 108.
50. Proistosiiile din Eparhia Hușilor, p.136.
51. Anuarul Eparhiei Hușilor, 1934, p.81; Anuarul Eparhiei Hușilor pe 1935, p.107.
52. Cronica Hușilor, VI, 8, august 1939, p.409.
53. Proistosiiile Eparhiei Hușilor, p. 135.
54. Anuarul Eparhiei Hușilor pe 1934, p.80; Anuarul pe 1935, p.106.
55. Cronica Hușilor, VI, 6, iunie 1939, p.292.
56. Anuarul Eparhiei Hușilor pe 1934, p.85; Anuarul pe 1935, p.118.
57. Cronica Hușilor, X, 10, octombrie 1943.

Dincolo...

Sub lespezi de vreme
viermuesc amintiri.
Ușa cu zăvoare stă ferecată,
Vântul spulberă
făr-a se teme
Fantomă venită
din prime iubiri
la judecată.
Judele bate în timp,
Se așterne tăcere,
Barca plutind
sub raze de nimb
Poartă plutașul în valuri
nu pierе.
Dincolo,
Dincolo e țărmul –
Ultimul liman
Fără luceferi,
Doar nopți de catran.

Sculptură de Marin Rotaru.

Mihai Dimitrie Sturdza: cronicarul lumii pierdute*

- urmare din pagina 1 -

Cum altfel, decât în șoaptă, putea să culegă cronici de familie, precum „într-o lungă după-amiază din primăvara anului 1960, [când] puțin înainte de moartea ei, a depănat Adela Cantemir [...], în șoaptă, dar pe franțuzește, istoria arendașilor boierii de pe valea Bistriței” (I, p. 52), fiind vorba de familia surorii ei, Eleonora, soția prefectului de Piatra Neamț Nicu Albu, cel care a pășit în nemurire ca model al personajului *Scrisorii pierdute* al lui Caragiale, precum și al altor „personagii” din scrierile marelui clasic. Adela Cantemir, fostă doamnă de onoare a reginei Maria, trăia sub identitate falsă, ascunsă de persecuțiile regimului comunist, la Institutul de Geriatrie al doctoriței Ana Aslan, unde fusese cazată, din lipsă de loc, „într-un pat pe un culoar pe unde, zi și noapte, trecea toată lumea. În pofida capotului de calitate mediocră și de pătura sărăcăcioasă care o acoperea, Adela Cantemir primea vizite pe care le întâmpina cu vechile maniere în uz la palatul Cotroceni”; în această postură depănase amintiri lui Mihai Dim. Sturdza. Tot acolo, în 1967, și-a sfârșit zilele nonagenarul prinț Brâncoveanu, ultimul efor al Așezămintelor Brancovenești, urmașul și omonimul domnului Țării Românești Constantin Brâncoveanu. Nu apucase vremea să-și vadă distrusă ctitoria spitalicească a strămoșilor săi, inevitabilul întâmplându-se după aceea, așezămintele fiind dărâmate din ordinul lui Nicolae Ceaușescu (II, p. 351).

Evocarea lumii aceleia, din veacul al XIX-lea, surprinde epoca mitului de aur care propovăduia și invoca o „Europă liberă și fără armată, [cu] popoarele unite frățește, belșugul pe ogoare, bucuria în inimi”, datorite de socialism lumii, după cum propovăduia Ernest Coeurderoy, la 1850 (I, p. 208). Sub impactul unei asemenea viziuni mesianice, concretizate prin gravura lui Frédéric Sorrieu cu acea primăvară a „popoarelor înfrățite sub binecuvântarea lui Hristos, primul revoluționar al omenirii”, „înconjurat de cete de serafimi cu plete romantice, de heruvimi cu bărbi revoluționare și suave preotese ale eliberării femeii” (I, p. 207), revoluționarii pașoptiști valahi țineau discursuri mesianice. Cu un Heliade aflat printre ei înveșmântat în mantie albă de heruvim, drept „trimis al cerului”, revoluționarii distrugeau simbolurile lumii vechi prin arderea publică a Arhondologiei boierești „în sunetele clopotelor, ale prohodului și ale blestemelor revoluționare ale Mitropolitului Ungrovlahiei alternând cu binecuvântările sale creștinești”. Același înalt ierarh care, singurul rămas în funcție pe parcursul acestor grabnice schimbări de cârmuire, „cu o egală milostivire, binecuvânta guvernul nou și-l blestema pe cel precedent” (I, p. 212).

Consecințele utopiilor pașoptiste și ale marșului spre fericirea obligatorie sub oblăduirea noilor „apostoli”, iluminați și manipulatori politici, aveau să fie vizibile în veacul următor, prin transformarea socialismului zis „științific” într-un coșmar colectiv (I, p. 211). Mihai Dim. Sturdza nu uită să reamintească reacțiile unor iluștri contemporani timpurilor pașoptiste: „Gustav Flaubert era de părere că «înfrățirea popoarelor e una din cele

mai frumoase născociri ale ipocriziei», iar, mai târziu, după 1871, când luptătorii Comunei din Paris fluturau steaguri roșii strigând «Liberté, Egalité, Fraternité ou la mort!», alt scriitor, Edmond de Goncourt, trăgea concluzia marilor iluzii: «Iată deci că se anunță moartea! Adieu Fraternité!».

Istoriografia marxistă, precum bine se știe, a distorsionat biografia și epoci. În acest fel a fost evidențiată figura lui Bălcescu spre a fi estompați vecinii săi, Brătienii și, mai cu seamă, cu scopul de a se ascunde faptul că revoluția pașoptistă a fost, în primul rând, „apogeul unei persistente conspirații antirusești începută cu 20 de ani în urmă”. Deși, guvernul pașoptist a fost, după cum scria Radu Florescu, o „tragicomedie a cărei desfășurare a fost poate unică în istoria revoluțiilor moderne din Europa”. Numai din visele singuraticului Bălcescu izvorăse ideea aplicării imediate a reformei agrare prin expropriere, „o măsură nemaiauzită atunci în nici unul din statele Europei. Nici unul din ceilalți fruntași pașoptiști nu a avut curajul să susțină asemenea idee în scris. Dimpotrivă”. De aceea, „în lupta sa utopică, dar disperată, pentru împrăștierea țărănilor, Bălcescu a rămas un izolat” (I, p. 213-214). Evident, visele lui Bălcescu au găsit împlinirea prin succesivele reforme agrare, cea mai radicală fiind în anul 1921, după terminarea Marelui Război. „De la Mihail Roller până la istoricii epocii ceaușiste sau chiar în cazul exponenților luptei de

clasă în versiunea ei postmodernă (Z. Ornea) s-a tot scris, rătălmăcind adevărul, că reprezentanții parlamentari proveniți din oligarhia conservatoare s-au împotrivit exproprierii. Realitatea a fost alta: cei care au votat în bloc împotriva reformei agrare au fost reprezentanții, socialiști, ai Partidului Muncii”, pentru că „opunându-se împrăștiării ei urmăreau să blocheze reforma pentru a crea nemulțumiri și turburări sociale, nu pentru a-i proteja pe latifundiar” (II, p. 346-347). Prințul Constantin Basarab Brâncoveanu, cel mai mare latifundiar din țară, a declarat, la Iași, în 1917, că face cu „inimă ușoară sacrificiul acestor imense averi în interesul țărânilor”, drept pentru care conservatorul Delavrancea, orator desăvârșit, îl așeza în rândul personajelor de cronică, care „sunt osii de fier în jurul cărora s-a rotit neamul românesc” (II, p. 347). Însă exproprierea a lovit și fundațiile spitalicești, precum Așezămintele Brâncovenești din București și Epitropia Casei Sf. Spiridon din Iași. Mihail Sadoveanu denunța acest fapt, în cazul celei din urmă, ca o nedreptate, căci erau „donații ale bătrânilor boieri și voievozi, pe care [până și] străinii le-au păstrat și le-au supravegheat cu respect. Mănăstirile și spitalele lor din Bucovina, palatul metropolitan [din Cernăuți] stau mărturie de ceea ce erau aceleași bunuri în restul țării și de ce puteau să devie, dacă ar fi fost cu pietate și cu cinste păstrate destinației lor testamentare. Statul românesc a sechestrat aceste bunuri. Mă întreb și acuma, după ce m-am întrebat de o mie de ori: cu ce drept? Aceste danii, după orice lege, sunt inviolabile” (II, p. 88).

Așadar, unul din marile vise ale lui Bălcescu s-a împlinit, însă pe deplin abia cu un secol mai târziu, cu urmări

nebanuite, caracteristic oricărei gândiri utopice: „exproprierea totală și silită a proprietăților agrare în cadrul desființării elitelor intelectuale și a oligarhiei «burghezo-moșierești». Cu acea ocazie urmașii familiei Bălcescu erau dați afară din locuințele lor. Poliția secretă comunistă îl aresta pe inginerul Ion Gigurtu, fiul Olgăi Bălcescu, pentru că fusese ministru de Comerț, Industrie și Lucrări Publice, și-l închidea în temnița de la Râmnicul Sărat, condamnat la confiscarea averii și la pierderea drepturilor cetățenești, unde va muri în 1959, la vârsta de 73 de ani. El nu avusese norocul din 1848 al revoluționarului său unchi, ca, la vremuri de restriște să capete un pașaport de la vreun ambasador englez cu ajutorul căruia să poată scăpa în Occident. Nepotului prin adopțiune al lui Bonifaciu [fiul lui Bălcescu], i se aplica același tratament: Ion Florescu, născut în 1912, a fost și el închis între 1951 și 1953 în lagăre de muncă forțată, se făcuse vinovat de a încerca să trimită clandestine, prin ambasada turcă, o scrisoare fostei sale soții aflată în Brazilia. La 1849, turcii fuseseră mai înțelegători față de opoziții români ai ocupației rusești” (I, p. 218). Toate aceste mărturii sunt culese de Mihai Dim. Sturdza „în 1953, în lagărul de muncă forțată de la Bicaz, de la Ion I. Em. Florescu, al cărui tată, generalul Ion Florescu, era fiul adoptiv al lui Bonifaciu”, sau mai târziu, în 1991, confirmate de „urmașa directă a lui Barbu Bălcescu, dna Anda Vălimăreanu” (I, p. 218, notele 44 și 43). Pătimită și alții, prin scrierile lor. Eugen Lovinescu era acuzat de Zigu Ornea, că făcea aprecieri eronate atunci când așezase în fruntea revoluționarilor pașoptiști nu pe Bălcescu, ci pe Ion C. Brătianu. Lucru de neiertat, pentru că Lovinescu era „un necunosător al problemelor sociologiei marxiste [și] nu citise un rând din Marx, Engels, Lenin sau Kautsky, nici chiar scrierile lui Gherea nu fuseseră citite cu atenție”. „Spre norocul său însă, Lovinescu nu se mai număra atunci printre cei vii, fiind astfel scutit de pedepse marxiste”. Dar trăia văduva lui Eugen Lovinescu, care „mai mult ca sigur, nu citise nici ea vreun rând din Marx” și avea să moară în închisoarea Jilava, în 1960. „De mai mulți ani era adus la pauperitate de către noul regim și, în urma unor argumente acuzatoare, fusese dată afară din locuința ei. Un judecător o condamnase la închisoare, spre a se instala în apartamentul astfel lăsat liber, dând apoi foc cărților din biblioteca aceluia care, fără a-l fi măcar citit pe Gherea, scrisese o vinovată *Istorie a Civilizației Române*, cuprinzând și o atât de nemarkxistă analiză a pașoptismului”. Însă vremurile noi au produs minuni, căci „spre alte extreme s-a îndreptat gimnastica spre dreapta a lui Z. Ornea”, de această dată evocându-l elogios pe Lovinescu, acel pe care, cu ani în urmă, îl acuzase cu mânie proletară că nu citise un rând din Marx și din ceilalți „corifei” ai socialismului. Și, ca o ironie a sorții, aprigul critic trebuie acum să „uite” de Bălcescu și să-și amintească, în schimb, numai de meritele lui Brătianu.

Și Ecaterina Arbore, membră a Partidului Comunist Român, simțise din plin ironia istoriei murind „în subteranele închisorii de la Liubianka, în decembrie 1937, nu se știe dacă împușcată sau în urma anchetei care urmărea să o oblige să mărturisească faptul că fusese agenta Siguranței Române” (I, p. 108). Ironia este cu atât mai cruntă, cu cât era fiica socialistului, anarhistului și francmasonului basarabean Zamfir Ralli Arbore, cel care, deși era un ateu declarat, fusese înmormântat cu preot, la București, în 1933, iar în discursul său funebru, Paul Zarifopol, literat de stânga, făcea afirmații paradoxale, precum că „Arbore era boier, nu putem zice altfel”. Un alt semn al ironiei istoriei, căci dacă „Zamfir Arbore a respins ceva, în numele egalitarismului revoluționar, a fost tocmai boierismul, elitismul aristocratic, religia creștină, cultul trecutului care făceau parte din arsenalul de idei al tradițiilor boierești. Dacă ar fi putut să știe cum va fi caracterizat tocmai de ginerele lui Gherea, fără îndoială că Zamfir Arbore ar fi protestat” (I, p. 106).

Mulți membri ai vechilor familii au eșuat în încercarea

de a părăsi clandestin țara, atunci când a fost prea târziu. Arhitectul G.M. Cantacuzino, Marina Știrbey și soțul ei, Costi Brâncoveanu, împreună cu copiii și alte persoane, au fost prinși în urma încercării nereușite de a fugi într-o noapte din luna mai a anului 1948, de pe plaja dintre Eforie și Constanța (II, p. 351). Costi Brâncoveanu a trecut pe la Gherla apoi trimis la muncă forțată pentru „reeducare” pe șantierul Canalului Dunăre-Marea Neagră.

Destinul familiei Brătianu a urmat o tragică desfășurare. Așezământul familiei din București a fost desființat, fondurile bibliotecii confiscate, statuile demolate. Biblioteca și conacul de la Florica au fost jefuite, în clădire instalându-se sediul și cantina Gospodăriei Agricole Colective. „Doi ani după încarcerarea sa, Dinu Brătianu, în vârstă de peste 80 de ani, a murit, singur, fără îngrijire medicală, în celula sa de la Sighet. Gheorghe Brătianu [istoricul], a murit tot la Sighet, fără ca împrejurările sfârșitului său să fi fost elucidate. Trupurile celor doi urmași ai întemeietorilor României moderne au fost înmormântate fără cruce pe un câmp din preajma închisorii. Familia nu a fost anunțată [...]. Aproape 10 ani ani târziu, Adina Brătianu [soția lui Dinu Brătianu] a deschis ușa unui milițian care sunase la intrare. Acesta i-a înmănat un plic format mare, cu avertizarea: «Luați lucrurile mortului!»”. Așa-zisele oseminte ale celor doi au fost reînnumerate în toamna anului 1971, în cadrul unei înscenări propagandistice a Securității (II, p. 461).

Ruinarea monumentelor și mormintelor care amintesc, ca niște martori muți, de o lume pe care am pierdut-o este proprie unei gândiri mesianice de construire a omului nou, prin ștergerea memoriei istorice și a oricăror urme identitare. După 1947, conacele boierești au fost sortite distrugerii, lăsate în părăsire sau transformate în spitale de nebuni, de cele mai multe ori. După jumătate de secol, în 1995, la Bolintinul din Vale, la porțile Bucureștiului, mormintele familiei Băleanu zăceau uitate, iar conacul modificat fără respect pentru vechea arhitectură, pentru un spital unde „convalescenți în pijamale murdare se plimbau în parcul neîngrijit, năpădit de bălării printre care, nu departe de intrare, se descompunea un hoit de câine” (I, p. 239) – imagine demnă de romanele lui Marquez. Și casa familiei Bogdan de la Bichiș, din Transilvania, a avut soarta pecetluită de noua orânduire. După cum nota în jurnal său ginerele lui René Bogdan, Ștefan de Fay, casa a fost „invadată de oameni necunoscuți” într-o noapte de martie a anului 1949, pentru a-l aresta pe proprietar după o trezire bruscă cu lanterna în ochi, după un procedeu specific vremurilor și oamenilor celor noi. După ani de zile, vizitând conacul socrului de la Onești, fostul proprietar constata: „casa, curtea, copacii, pomii, aleile năpădite de buruieni, în ronduri abia se mai văd cioturile parterelor de flori – urme care desenează cadrul în care s-a petrecut ceva demult. Decorul în paragină al unei piese uitate, în care nu se mai poate juca nimic, sau în care s-ar juca altă piesă. Nimic din feeria de altădată nu mai persistă. Nici culoare, nici sunet. Casa e invadată de străini [...]. Zgomote noi, necunoscute, care nu au nimic comun cu spiritul acestei case. Pereții goi, murdari. [...]. Gol peste tot. Praf și murdărie peste tot [...]. O umbră murdară se strecoară insinuant să nimicească în noi vechea viață a casei ... Când, în 1952, Manole Bogdan s-a dus să ceară autorizație pentru mașina lui de scris, dar sub alt nume, „la ghișeu a fost recunoscut de un evreu din Botoșani, om al Miliției: Dumneavoastră nu sînteți George Petrescu, sînteți Manole Bogdan”. Imagine grăitoare a epocii, ieșită parcă dintr-un roman al lui Orwell, dincolo de care orice comentarii sunt de prisos!

*Familii boierești din Țara Românească și Moldova.
Enciclopedie istorică, genealogică și biografică, coordonator și coautor: Mihai Dim. Sturdza, vol. I și II (lit. A-B), București, Editura Simetria, 2004 și 2011.

Altare de ieri și de azi: Biserica Sfântul Nicolae Domnesc

Iulian-Marcel CIUBOTARU

Puține lăcașuri de rugăciune din spațiul urban au avut un rol atât de însemnat în istoria medievală a Moldovei precum biserica Sfântul Nicolae Domnesc din Iași. Doar bisericilor Mirăuți din Suceava și catedralei Sfântul Gheorghe din același oraș, ridicată din inițiativa lui Bogdan al III-lea și terminată în timpul lui Ștefăniță-vodă¹ (1517-1527), li se poate atribui un rol asemănător. Pentru secolul al XVII-lea (inclusiv cel următor), s-ar încadra în acest tipar și unicata ctitorie a lui Vasile Lupu, Mănăstirea Sfinții Trei Ierarhi.

Istoria bisericii Sfântul Nicolae Domnesc a intrat în atenția specialiștilor încă de acum mai bine de o sută de ani. Ea s-a aflat constant în centrul preocupărilor de factură istorică, mai ales a celor care au realizat monografiile dedicate capitalei Moldovei (o primă astfel de abordare, realizată încă din 1913, aparține jurnalistului, actorului și istoricului N. A. Bogdan²). De asemenea, istoria acestui lăcaș eclesiac a preocupat pe cei care au întocmit lucrări privitoare la istoria bisericilor sau mănăstirile moldovenești³.

Valoarea istorică (atât arhitecturală cât și culturală) a fost recunoscută acestui monument încă de la sfârșitul secolului al XIX-lea. Renovarea ei de către arhitectul Leconte de Nouy a stârnit o aprinsă polemică între cei care erau de acord cu transformările pe care arhitectul francez urma să le aducă monumentului, și cei care se împotriveau acestui fapt, considerându-l o vandalizare. Această polemică trădează faptul că la vremea respectivă valoarea acestui lăcaș de cult era pe deplin percepută, fiind în atenția oamenilor de cultură ai vremii. Un fin cărturar cum a fost episcopul Melchisedec, vizitând biserica, nu putea să nu semnaleze importanța monumentului. De aceea, el a publicat în 1885 conținutul pisaniei⁴ (fig. 2), pusă la intrarea în biserică de către Ștefan cel Mare.

În literatura de specialitate, informațiile privitoare la acest edificiu sunt multiple, fiind axate pe diversele aspecte care formează acest complex eclesiac. De aceea, prezentul text nu se dorește a fi mai mult decât un eseu, care să ofere o privire de ansamblu asupra acestui monument istoric, aflat astăzi în subordonarea Mănăstirii Sfinții Trei Ierarhi și funcționând ca paraclis mitropolitan.

***

Situată pe actuală stradă Anastasie Panu nr. 65, foarte aproape de Palatul Culturii, Biserica Sfântul Nicolae Domnesc (fig. 1) este cel mai vechi edificiu religios din Iași, întrucât este cert că de când există curtea domnească a ființat și biserica din preajma acesteia. Acest fapt se explică făcând apel la mentalitățile Evului Mediu, când nu se putea concepe o curte domnească, sau chiar boierească, fără biserică în imediata apropiere. De aceea, atunci când Ștefan cel Mare a ridicat această biserică din temelii, este foarte probabil că a zidit-o pe ruinele alteia mai vechi, care ajunsese într-o stare avansată de ruină. Nu este exclus ca un prin lăcaș în acest loc să fi fost ridicat

din lemn⁵. Știm în mod sigur că această biserică nu a făcut niciodată parte din interiorul curții domnești, fiind situată în apropierea zidurilor exterioare ale acesteia, așa cum relatează toți călătorii străini care au trecut prin Iași în secolul al XVI-lea⁶ sau în cel următor.

Ștefan cel Mare a ridicat biserica în a doua parte a domniei sale (1 iunie 1491-10 august 1492⁷), înzestrând-o cel mai probabil cu obiecte de cult, necesare desfășurării serviciilor religioase. Ea a servit ca biserică a curții domnești din Iași, devenind odată cu mutarea capitalei Moldovei de la Suceava la Iași, sediul Mitropoliei Moldovei. Este foarte interesant că deși capitala țării a fost mutată din ordinul turcilor la Iași în cea de-a doua domnie a lui Alexandru Lăpușeanu, mitropolia și-a mutat oficial sediul la Iași abia în vremea mitropolitului Dosoftei, adică o sută de ani mai târziu. Cu toate acestea, cel mai probabil, mitropolitul rezida la Iași, fiind nevoie de el nu doar la mirungerea domnilor, cât și la judecarea unor pricini, sau ca membru al Sfatului Domnesc. Însuși Alexandru Lăpușeanu face o serie de modificări la biserică, adăugându-i un pridvor⁸, un turn, și înălțând pereții bisericii, pentru a-i conferi o anumită somptuozitate. Astfel, el a pregătit vechea biserică pentru a-i conferi statutul de catedrală mitropolitană.

Primul domn care a reparat substanțial această biserică, din cauză că ajunsese într-o stare avansată de ruină, împiedicând desfășurarea serviciului liturgic, a fost Antonie Russet, în a doua jumătate a secolului al XVII-lea. Un document din vremea acestui voievod ne informează cu privire la starea bisericii: *era stricată de foc și de ploi, de gios, din urzirea ei, până sus, în vârvu*. Situația poate părea neobișnuită, întrucât fiind principala biserică a țării, este de neînțeles motivul pentru care domnii moldoveni nu s-au îngrijit

de bunăstarea ei. Cred că putem găsi explicația în următoarea conjunctură: între timp, se construise special pentru familia domnească, alte două biserici, situate în interiorul curții domnești, una pentru domn iar alta pentru soția acestuia⁹. Aceste biserici, care între timp au dispărut, încep să fie atestate în acte scrise în prima jumătate a veacului al XVII-lea¹⁰.

După terminarea restaurării, Antonie Russet transformă oficial biserica în catedrală mitropolitană, tot în timpul lui începându-se și pictarea bisericii, care însă a fost finalizată în timpul succesorului său, Gheorghe Duca. Tot Antonie Russet este cel care înconjoară biserica cu un zid împrejmuit, păstrat parțial până astăzi, cu scopul de a o feri de incendii, care se răspândeau într-un mod atât de ușor la vremea respectivă, acoperă biserica cu un nou înveliș, cel vechi fiind afectat de trecerea timpului ori capriciile vremii.

Deși era biserică curții domnești, acest edificiu a căzut de nenumărate ori pradă incendiilor, care la vremea respectivă erau fenomene obișnuite, mai ales pe timpul verii. Mizeria din târgurile medievale, perisabilitatea materialelor de construcție a caselor, lipsa apei adusă sistematic în oraș, inexistența unui

Fig. 1. Biserica Sfântul Nicolae Domnesc.

personal specializat pentru intervenția în caz de izbucnire a unui astfel de fenomen (cel puțin pentru secolele XV și XVI), constituiau factorii decisivi care conduceau la declanșarea periodică a unor incendii de mari proporții. Avem informații că această biserică a fost cuprinsă de flăcări în 1725, 1753 sau 1784.

În secolul al XVIII-lea (mai exact începând cu 1753), aici a funcționat o școală publică, întocmai ca la Biserica Sfântul Sava și Sfânta Vineri. Este motivul pentru care atunci când vorbim despre începuturile învățământului în Moldova nu putem face abstracție de școala de la Sfântul Nicolae Domnesc, punându-o alături de Școala de la Mănăstirea Neamț sau de cea de la Putna.

În a doua jumătate a secolului al XIX-lea, Biserica Sfântul Nicolae Domnesc a ajuns într-o stare avansată de ruină. Capitala țării se mutase la București, curtea domnească însăși era după incendiul de la jumătatea secolului (1827) un morman de ruine, astfel încât fosta biserică din apropierea curții domnești nu făcea excepție. De altfel, interesul românilor se îndreptase spre București, marile familii boierești mutându-se în capitala României, părăsind vechea cetate de scaun a Iașului. Ca o reacție la această situație, și pentru a dezminți ideea că Iașul devenise inferior Bucureștiului, regele Carol I a hotărât repararea bisericii, din

banii statului. La fel s-a procedat și cu Biserica Mănăstirii Sfinții Trei Ierarhi. În aceste condiții, arhitectul francez Leconte de Nouy, a dăruit biserica până la temelii, reconstruind-o după vechiul tipar, cel original. Această acțiune a stârnit multe critici din partea unor intelectuali ieșeni, care considerau că astfel, vechile noastre monumente sunt supuse unei vandalizări oficiale. Cu această ocazie, pictura bisericii, deși refăcută în nenumărate rânduri, a fost înlocuită cu alta, care respecta programul iconografic existent înainte

de restaurare. Bucăți din vechea pictură¹¹ au fost depuse la muzeul Mănăstirii Trei Ierarhi, precum și la vechea catedrală mitropolitană. Actuala pictură însumează un număr de 282 de figuri pictate în frescă, marea lor majoritate fiind personaje religioase, deși există pictați, la exteriorul bisericii, câțiva filosofi greci, care nu au fost botezați (Platon, Aristotel, ș.a.). Deși construcția ridicată de arhitectul francez păstrează formele inițiale ale bisericii, valoarea artistică și istorică a monumentului nu mai este aceeași ca înainte de restaurare. Cu toate acestea, planul bisericii a rămas simplu, chiar dacă construcția în sine se prezintă măreață și somptuoasă.

Din punct de vedere arhitectural, biserica se remarcă printr-un pronaos destul de mare, explicabil prin faptul că a fost construită într-un oraș, unde numărul participanților la Sfânta Liturghie era mai mare, în comparație cu unele așezări rurale.

În această biserică a fost înmormântat voievodul Constantin Cantemir, tatăl principelui cărturar Dimitrie Cantemir. Ulterior, trupul lui a fost mutat la ctitoria familiei Cantemir, Mănăstirea Mira, situată în ținutul Tutova.

Starea actuală a bisericii este bună, fiind renovată constant în ultimii ani. Pictura interioară, ca și cea exterioară, o

recomandă ca o biserică în care tradiția și noul se împletesc. Trebuie remarcat că este una din puținele biserici din Iași pictată la exterior.

Totodată, faptul că aici erau unși domnii Moldovei, în cadrul unei ceremonii speciale, ca o formă de legitimare a puterii, recomandă biserica ca un monument istoric. Ungerea domnilor Moldovei s-a petrecut în această biserică din vremea lui Despot-vodă, până la Grigore Al. Ghica, uns domn la 2 octombrie 1849. Ne putem imagina ceremoniile fastuoase de acest tip, la care participa întreaga elită a țării, iar mai târziu și reprezentanții sultanului, așezați fiecare după rangul și importanța convenită. Privitor la acest ceremonial, Dimitrie Cantemir l-a descris în secolul al XVIII-lea într-o manieră destul de complexă. Că el se desfășura în biserica Sfântul Nicolae Domnesc o spune același cărturar, folosind fraza următoare: „...cu aceeași pompă cu care a ieșit din Țarigrad, intră în cetatea de scaun și descarcă la biserica Sfântul Nicolae. În curtea bisericii îl întâmpină (*pe domn, s.m.*) cu multă cinste mitropolitul și alte fețe bisericești, care îl duc în biserică...”¹².

Fiind sediul central al Mitropoliei Moldovei, cu unele întreruperi, aici s-au desfășurat și unele activități culturale și artistice. Se știe, de exemplu, că în vremea mitropolitului cărturar Dosoftei, la Sfântul Nicolae Domnesc a funcționat o

tiparniță domnească, menită să tipărească cărțile de cult necesare în Moldova la vremea respectivă.

Biserica Sfântul Nicolae Domnesc se pare că a fost singura biserică din Moldova care a avut într-o perioadă nu mai puțin de trei altare¹³. În fiecare se săvârșea slujba în câte o limbă diferită. Astfel, în altarul central serviciul divin era oficiat în moldovenește, iar în altarele situate pe margini, în greacă, respectiv rusă. Altarul grecesc era închinat Sfintei Varvara, iar cel rus Sfântului Ștefan. Potrivit lui Nicolae Stoicescu, aceste două altare au fost

adăugate bisericii în vremea lui Antonie Ruset¹⁴. În contradicție cu această afirmație, Mihai Mănuță a demonstrat în 1969 că cele două altare au fost adăugate bisericii în vremea mitropolitului Gavriil Calimachi, păstrându-se până în 1886, când au început lucrările de restaurare¹⁵. Privitor la altarele Bisericii Sfântul Nicolae Domnesc, simbolistica numărului acestora este evidentă, ea reprezentând nu doar unitatea Sfintei Treimi, ci și a ortodoxiei¹⁶. Totodată, existența lor denotă unicitatea situației de la această biserică, dar și existența unei păături sociale în Moldova, cel mai probabil de viță nobilă, de origine greacă sau rusă.

Aspectele privitoare la istoria acestei biserici sunt mult mai numeroase. Ele reprezintă o completare la ceea ce înseamnă un monument istoric în toată complexitatea sa. Totodată, cele spre care mi-am îndreptat atenția, dezvăluie unul din principalele monumente eclesiastice din Iași, cu un rol însemnat în istoria Moldovei.

Note:

1. A. V. Boldur, *Biserica Ortodoxă din Moldova în timpul domniilor lui Bogdan al III-lea și Ștefăniță*, în *MMS*, anul XLIII, nr. 3-4, martie-aprilie 1967, p. 253.

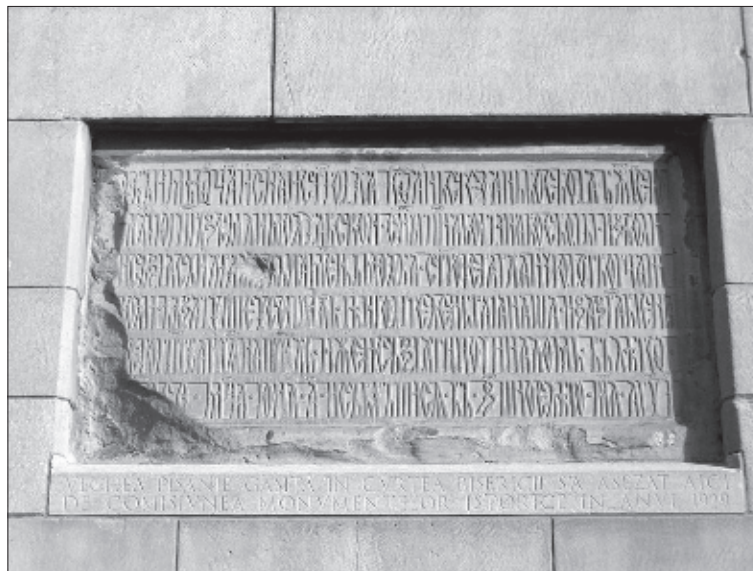

Fig. 2. Pisania de la Sfântul Nicolae Domnesc, așezată de Ștefan cel Mare¹⁷.

2. N. A. Bogdan, *Orașul Iași- monografie istorică și socială ilustrată*, Iași, Editura Tehnopress, 2004, pp. 190-197. Ulterior anului 1913, în categoria aceleiași tip de preocupări, se încadrează lucrarea lui Dan Bădărău și Ioan Caproșu, *Iașii vechilor zidiri*, Iași, Editura Junimea, 1974, precum și cea semnată de Constantin Cihodaru, Gh. Platon (redactori responsabili), *Istoria orașului Iași*, vol. I, Iași, Editura Junimea, 1980.
3. G. Balș, *Bisericile lui Ștefan cel Mare*, cu un rezumat în limba franceză, București, 1926; Vasile Dumitrache, *Mănăstirile și schiturile României. Pas cu pas*, vol. 2, *Mitropolia Moldovei și Bucovinei*, București, Editura Nemira, 2002; Viorel Erhan, *Mănăstiri și biserici din orașul Iași și împrejurimi*, Iași, Editura Tehnopress, 2003.
4. Melchisedec, episcop, *Notițe istorice și arheologice adunate de pe la 48 monasteri și biserici antice din Moldova*, București, Tipografia Cărților Bisericești, 1885, pp. 250-256.
5. Nu se cunosc până acum informații despre existența vreunei biserici ortodoxe în Iași înainte de 1491. Cu toate acestea, așa cum observau Alexandru Lapedatu și André Lecomte de Nouy, lăcașuri de cult existau: „înainte (de 1491, s.m.) nu era aici (în Iași, s.m.) decât o Capîște armenescă, pentru populația de căpetenie a târgului și, de sigur, vreo bisericuță de lemn pentru populația românească”- vezi Alex. Lapedatu, A. Lecomte de Nouy, *Câteva cuvinte asupra bisericilor Sf. Nicolae Domnesc și Trei-Ierarhi din Iași*, București, 1904, p. 10.
6. Singurul călător străin care a descris biserica în acest secol, a fost diaconul rus Trifon Korobeinikov, care a trecut prin Iași în vremea lui Aron-vodă. Descrierea sa este următoarea: „În Iași sunt zece și <chiar> mai multe biserici de piatră și de lemn iar biserica <mare> catedrală a lui Nicolae făcătorul de minuni este mai măreață decât biserica lui <<sfântu> Nicolae Gostunski <și> este zugrăvită pe din afară și este zugrăvit de asemenea altarul; clopotnița, tot de piatră, se ridică deasupra pridvorului; porticul din jurul bisericii este mare; înăuntru biserica este împărțită în două <părți>, din care una este încălzită. Și cum intri în biserică în dreapta, în dosul stranei, se află locul domnesc pe un postament lucrat ca strana, închis din toate părțile și îmbrăcat cu postav roșu; și locul mitropolitului <bisericii> Albe este tot aici în biserică și în aceeași biserică slujește protopopul Achim cu patru preoți și doi diaconi ai catedralei; și această biserică se află în fața curții domnești” - *Călători străini despre Țările Române*, vol. III, volum îngrijit de Maria Holban (redactor responsabil), M. M. Alexandrescu-Dersca Bulgaru, Paul Cernovodeanu, București, Editura Științifică, 1971, p. 352.
7. N. Grigoraș, *Pisania de la Biserica Sf. Nicolae Domnesc*, în *MMS*, anul XLIII, nr. 7-8, iulie-august, 1967, p. 545. Autorul a publicat textul pisaniei atât în slavonă, cât și în traducere românească. Înainte de această publicare, conținutul pisaniei a fost tipărit cu greșeli de citire sau „lipsuri”- Idem, *Știri noi despre Biserica Sf. Nicolae Domnesc din Iași*, în *MMS*, anul XLIII, nr. 3-4, martie-aprilie 1967, p. 308; Astfel, Nicolae Iorga credea că biserica a fost ridicată între 1491-1493, – vezi *Istoria Bisericii Românești și a vieții religioase a românilor*, vol. I, Vălenii de Munte, Tipografia „Neamul Românesc”, 1908, p. 95.
8. Adăugiri de aceeași factură a realizat Alexandru Lăpușneanu și la biserica Sfântul Nicolae din Rădăuți, necropolă a primilor voievozi moldoveni.
9. Informații despre aceste biserici pot fi găsite la N. Grigoraș, *Bisericile curții domnești din Iași*, în *MMS*, anul XLV, nr. 5-6, mai-iunie 1969, pp. 312-320.
10. *Ibidem*.
11. Folosind un fragment din cronică lui Enachi Kogălniceanu, N. Grigoraș a demonstrat că această pictură nu datează din vremea lui Antonie Ruset și Gheorghe Duca, așa cum se credea, ci din perioada 1743-1747, deci din timpul domniei lui Ioan Mavrocordat. Tot acest domn este cel care a făcut „un gest de autoritate de nepermis”: a luat două sfeșnice aparținând Mănăstirii Secu, din argint, transformându-le în șase sfeșnice mai mici, pe care le-a donat Bisericii Sf. Nicolae Domnesc, vezi N. Grigoraș, *Știri noi despre Biserica Sf. Nicolae Domnesc din Iași*, p. 309.
12. Dimitrie Cantemir, *Descrierea Moldovei*, Chișinău, Editura Litera, 1998, p. 97.
13. Preot Mihai Mănuță, *Cele trei altare ale bisericii Sf. Nicolae Domnesc din Iași*, în *MMS*, anul XLV, nr. 7-8, iulie-septembrie 1969, pp. 468-478.
14. Nicolae Stoicescu, *Repertoriul bibliografic al localităților și monumentelor medievale din Moldova*, București, 1974, p. 467.
15. Preot Mihai Mănuță, *op. cit.*, p. 473.
16. Potrivit interpretării aceluiași autor, cele trei altare reprezentau „cele trei mari Biserici: română, greacă, rusă”- *Ibidem*.
17. Fotografiele din acest material fac parte din colecția autorului.

AL. I. CUZA ÎN MEDALISTICA BÂRLĂDEANĂ

Marian BOLUM

Bârladul, oraș cu o intensă viață culturală încă de la sfârșitul secolului al XIX-lea, s-a remarcat și prin realizarea unor medalii dedicate comemorării unor evenimente istorice, unor personalități sau a unor evenimente culturale.

Prima medalie realizată la Bârlad datează din anul 1902. Medalia a apărut din inițiativa librarului N. Petroff cu ocazia aniversării a 25 de ani de la războiul de independență. Este confecționată din aluminiu, are 40 mm diametru și are înscrisă pe contur, pe două rânduri, inscripția: *GLORIOASEI ARMARE ROMÂNE, JUBILEUL DE 25 DE ANI A RAZBOIULUI INDEPENDENȚEI ROMÂNIEI*¹. Se pare că această medalie a fost prima din țara dedicată acestui eveniment istoric.

Începutul medaliiilor bârlădene dedicate lui Al. I. Cuza l-a făcut Societatea Numismatică Română – Secția Bârlad, care din primul său an de existență, 1985, a emis două medalii unifață despre Al. I. Cuza.

1. Medalia unifață, 165 de ani de la nașterea domnitorului Al. I. Cuza².

Pe contur, circular, în partea superioară, este gravată inscripția: „SOCIETATEA NUMISMATICĂ ROMÂNĂ”, iar în partea inferioară: „SECȚIA BÂRLAD”. În câmpul medaliei, pe șapte rânduri orizontale, este prezentat textul: „OMAGIAZĂ/ 165/ DE ANI/ DE LA NAȘTEREA/ DOMNITORULUI/ AL. I. CUZA/ 1820-1985”.

Metal: alamă, diametru: 60 mm. Executată prin pantografier.

2. Medalia unifață „Cuza fiu al Bârladului”³

Tot cu aceeași ocazie s-a realizat o a doua medalie. Pe contur, circular, în partea superioară, este gravată inscripția:

„SOCIETATEA NUMISMATICĂ ROMÂNĂ”, iar în partea inferioară: „SECȚIA BÂRLAD”. În câmpul medaliei, pe șapte rânduri orizontale, este prezentat textul: „ALEXANDRU/ IOAN/ CUZA/ FIU AL BÂRLADULUI/ „NÉ A BERLAD/ MOLDAVA”/ – 1820–”.

Metal: alamă, diametru: 60 mm. Executată prin pantografier.

3. Medalia Societății Culturale „Al. I. Cuza” Bârlad -,120 de ani de la moartea domnitorului”⁴.

Cu ocazia comemorării a 120 ani de la moartea domnitorului, în 1993, Societatea culturală „Al. I. Cuza” împreună cu Societatea Filatelică „Tutova” au realizat o medalie ce a fost bătută la Monetăria Statului.

Av.: Bustul domnitorului, în ținută militară, cu decorațiile pe piept, cu privirea îndreptată spre stânga, încadrat în partea stângă de stema Moldovei iar în dreapta de stema Munteniei. Circular, pe conturul medaliei, în partea superioară, este gravată inscripția: „ALEXANDRU IOAN CUZA DOMN AL PRINCIPATELOR UNITE” iar pe conturul inferior textul, „FIU AL BÂRLADULUI”.

Rv.: Întregul câmp al medaliei este ocupat de Stema Principatelor Unite din 1863. De o parte și de alta a stemei gravorul a conceput realizarea unor striaii (orizontale în stânga și verticale în dreapta) care completează spațiul medaliei. Circular, în partea superioară, este gravat textul: „SOCIETATEA CULTURALĂ «AL. I. CUZA» BÂRLAD”, iar pe conturul inferior, semicircular, inscripția pe două rânduri: „1873-1993/ 120 DE ANI DE LA MOARTEA DOMNITORULUI”.

Metal: tombac, diametru: 60 mm, tiraj: 130 bucăți.

4. Medalia “Al. I. Cuza –125 de ani de la trecerea în neființă”⁵.

Cu ocazia împlinirii a 125 de ani de la trecerea în neființă a domnitorului Al. I Cuza, în 1998, Primăria municipiului Bârlad și Fundația culturală „Dr. C.Teodorescu” au realizat o medalie comemorativă ce a fost bătută la Monetăria Statului.

Av.: În câmpul medaliei este prezentată macheta statuii domnitorului Al I. Cuza ce a fost ridicată la Bârlad în 2008, de o parte și de alta fiind înscrise anii de viață, „1820-1873”. Pe contur, în partea superioară a fost gravată inscripția, „ALEXANDRU IOAN CUZA - FIU AL BÂRLADULUI”, iar în partea inferioară „125 DE ANI DE LA TRECERA ÎN NEFIINȚĂ”.

Rv.: Separate de o linie oblică sunt prezentate clădirea Primăriei din Bârlad și clădirea Galeriiilor de Artă iar pe contur, în partea superioară, textul „PRIMĂRIA MUNICIPIULUI BÂRLAD” iar în partea inferioară „FUNDAȚIA CULTURALĂ DR. C. TEODORESCU”.

Metal: tombac, diametru: 60 mm, tiraj: 120 bucăți, din care 10 bucăți au fost placcate cu aur iar 10 bucăți au fost placcate cu argint.

5. Medalia ridicării statuii lui AL. I. Cuza din Bârlad⁶.

La 20 martie 2008 cu ocazia dezvelirii statuii monumentale a Domnitorului Unirii la Bârlad a fost realizată o medalie comemorativă, bătută la Monetăria Statului, care să prezinte evenimentul. Proiectul medaliei a fost întocmit de Secția Bârlad a Societății Numismatice Române.

Av.: Imaginea statuii monumentale a lui Alexandru Ioan Cuza, în centrul medaliei, iar sub ea autorul: „SCULPTOR PAUL VASILESCU”. Pe contur a fost gravată inscripția circulară: „CU PRILEJUL DEZVELIRII STATUII LUI ALEXANDRU IOAN CUZA, FONDATORUL ROMÂNIEI MODERNE – BÂRLAD 20 MARTIE 2008”.

Rv.: În câmp este prezentată clădirea Primăriei Bârlad, turnul

fiind flancat de stema orașului și de un medalion cu portretul domnitorului. Circular apar două inscripții, în partea de sus: „CONSILIUL MUNICIPAL BÂRLAD”, iar în partea de jos: „PRIMĂRIA MUNICIPIULUI BÂRLAD”.

Metal: tombac, diametrul:60 mm, tiraj:150 exemplare din care patru au fost placcate cu aur și patru cu argint iar două piese au fost realizate din argint.

Odată cu dezvelirea statuii și baterii medaliei a fost realizată și o insignă, în 500 exemplare, cu diametrul de 24 mm, ce reprezenta imaginea statuii.

6. Placheta ridicării statuii lui AL. I. Cuza din Bârlad

Cu ocazia dezvelirii statuii Domnitorului Unirii la Bârlad a fost realizat și o plachetă sub egida Societății Numismatice Române - Secția Bârlad, bătută la Monetăria Statului, la inițiativa și cu contribuția financiară a colecționarului Gh. Vasiliu.

Placheta are în centru macheta statuii lui Alexandru Ioan Cuza dezvelită la Bârlad la 20 martie 2008 iar în partea inferioară are gravat textul “FIU AL BÂRLADULUI”.

În partea superioară imaginea statuii este flancată, pe doua rânduri, de inscripția „ALEXANDRU IOAN CUZA / 1820-1873” iar în planul următor de stema Principatelor Unite din 1863. În partea dreaptă, este gravată, pe doua rânduri, inscripția, „BÂRLAD / 22 MARTIE 2008” iar în planul următor stema orașului.

În partea inferioară imaginea statuii este flancată de o prezentare stilizată a orașului interbelic și de numele autorului: „SCULPTOR PAUL VASILIU”. În partea dreaptă, este prezentată clădirea Primăriei orașului și numele gravorului plachetei “C. DUMITRESCU”.

Sub aceste date a fost înscris textul: „S.N.R. BÂRLAD-COL. GHEORGHE VASILIU”.

Metal: tombac, dreptunghiulară: 8 / 5,5 cm, tiraj: 55 exemplare din care două au fost placate cu aur și două cu argint. Au mai fost realizate două piese din argint și una din aluminiu șablat.

Cu ocazia realizării plachetei au fost bătute și două plăci de bronz dreptunghiulare de 32 / 22 cm, grosime 1 cm, identice cu placheta, piese care fac parte din colecția inițiatorului.

7. Medalia Societății de Științe istorice - filiala Bârlad .

La 22 mai 2011 cu ocazia festivităților legate de aniversarea a 60 de ani de la înființarea Societății de Istorie – Filiala Bârlad a fost realizată o medalie, bătută la Miercurea Ciuc, care să amintească de acest moment. Proiectul medaliei a fost întocmit în colaborare cu Societatea Numismatică Română. - Secția Bârlad . Medalia este înconjurată de o cunună de lauri.

Av.: În câmpul medaliei este prezentată sigla Societății de Științe Istorice din România, siglă ce are în centru dictonul „SINE ET IRA STUDIO”. Circular, în partea superioară, este gravat textul: „60 DE ANI DE LA ÎNFIINȚARE”, iar pe conturul inferior, semicircular, inscripția „1951/FILIALA BÂRLAD/2011”.

Rv.: În centrul medaliei este prezentată imaginea statuii monumentale a lui Alexandru Ioan Cuza, dezvelită la Bârlad la data de 20 martie 2008, încadrată în partea stângă de stema Munteniei iar în partea dreaptă de stema Moldovei. Pe contur, în partea superioară a fost gravată inscripția „ALEXANDRU IOAN CUZA”, iar în partea inferioară „BÂRLAD - 20.III.1820 * HAI DELBERG – 15.V.1873”.

Metal: alamă, diametru: 68 mm, tiraj: 35 bucăți. Executată prin pantografere.

Realizarea acestor piese, relativ multe, dacă ne gândim la statutul orașului și la puterea lui economică, reprezintă un omagiu adus de bărlădeni Domnitorului Unirii și totodată o recunoaștere a faptului că Alexandru Ioan Cuza este fiu al Bârladului.

NOTE:

¹ Mitulescu Nicolae, *Documente bărlădene fixate în metal*, Editura Sfera, Bârlad, 2005, p.13.

² *Ibidem*, p.45.

³ *Ibidem*.

⁴ *Ibidem*, p.141.

⁵ *Ibidem*, p.161.

⁶ Bolom Marian, Giurcanu Costel, *Medalii dedicate Unirii din 1859 și memoriei domnitorului AL.I. Cuza în Unirea Principatelor Române. Ediția a II-a, Focșani 24 ianuarie 2009*, Editura Terra, Focșani, 2009, p. 101.

Educația și „handicapul feminin”

Cleopatra – Mercedes RAVARU

După Botoșani, județ ce ocupă primul loc în România privind numărul personalităților oferite țării, Vasluiul ocupă primul loc în ce privește numărul de femei ce au avut ceva de spus și de făcut, personalități dintre care menționăm doar pe „primele”, urmate de multe altele ce-au continuat istoria:

- **Elena Rosetti Cuza**, născută la Solești – Prima Doamnă a României, soția lui Alexandru Ioan Cuza, fondatoare de spitale, azile și școli, făptură de-o delicată structură spirituală, adevărat exemplu al „bunății feminine”;
- **Zizi Lambrino**, din Zăpodeni, Butucărie – prima soție a lui Carol al II-lea, rege al României, obligată să divorțeze datorită conjuncturii politice;
- **Luiza Zavloschi** - prima femeie-primar din țară, originară, ca realizare administrativă, din Buda-Oșești;
- **Ana Pauker** cea de tristă amintire, născută la Codăești – prima femeie om-politic;
- **Florica Bagdazar**, legată de Roșiești – prima femeie-ministru (al Ministerului Sănătății, în 1944);
- **Smaranda Brăescu**, din Bârlad – prima femeie-parașutist,

iar lista ar mai putea continua, dar ne oprim aici.

Deși Vasluiul e, și astăzi, o zonă defavorizată economic, dar și din punct de vedere al prejudecăților și mentalităților negative, fetele și femeile din zonă trebuie să fie mândre că sunt vasluience, că au înaintașe care, chiar dacă nu întotdeauna au făcut cinste țării (a propos de Ana Pauker), au demonstrat, totuși, că pot influența mersul lumii, că Universul se învârte chiar și la Vaslui, că inteligența nu stagnează și că se poate, indubitabil, învinge „handicapul provinciei” dacă există suficientă motivare, dorință de acțiune și climat psiho-social potrivit evoluției.

Aceste femei menționate mai sus, precum și, în general, femeile din prezent, nu ar fi reușit să se afirme dacă nu ar fi existat

reglementări legislative care să permită acest lucru, la modul oficial, ne referim, făcând abstracție de acele situații când o reprezentantă a „sexului frumos și slab” și-a cucerit calea în societate prin mijloace „ilegale” (celebru e cazul primei femei-medic – ginecolog – din lume, din Grecia Antică, mai precis, care a trebuit să se travestească în **bărbat** pentru a reuși să urmeze cursurile Academiei Medicale ale epocii – **Agonodike** a absolvit cu brio, „Magna cum laudae”, între noi fie zis!). Reglementările juridico-legislative au fost, la rândul lor, cucerite tot prin strădaniile mișcărilor de femei, care au traversat tot drumul plin de ghimpi al obținerii de drepturi, de la interzicerea comerțului cu femei și copii (1904, 1910), până la instituirea, în condițiile legii, în 2001, „a unor acțiuni sau a unor măsuri speciale pentru protecția persoanelor și categoriilor defavorizate care fie se află pe o poziție de inegalitate în raport cu majoritatea cetățenilor datorită originii sociale ori a unui handicap, fie se confruntă cu un comportament de respingere și marginalizare atunci când acestea nu se bucură de egalitatea șanselor” (conform Hotărârii nr. 1194 privind organizarea și funcționarea Consiliului Național pentru Combaterea Discriminării – publicată în Monitorul Oficial, Partea I, nr. 792 din 12 decembrie 2001).

Iată, pe scurt, drumul lung parcurs de mișcările feministe pentru a reuși să obțină schimbarea percepției umanității, de la **femeia fără suflet la femeia egală ca partener social**, de la **femeia fără școală** la femeia care, prin educație, e capabilă să achiziționeze rezultate egale cu ale bărbaților în domenii ce utilizează aportul inteligenței sau al aptitudinilor.

În principal școala – și aici este aportul său evident pozitiv – este cea care oferă elevilor corpuri de cunoștințe ale căror rigori îi învață să nu se limiteze la verbalizarea facilă și banală, ci să interiorizeze faptul că descoperirea autentică implică o măsură considerabilă de reflecție și apreciere critică. Mai mult, pentru cei care vădesc o vocație precoce pentru descoperiri originale în

domenii esențiale, indiferent dacă sunt băieți ori fete, este probabil să se afle cei (cele) care, mai târziu, vor aduce contribuții esențiale. De aceea, „oricărui copil trebuie să i se ofere cele mai variate situații și oportunități în care el să se poată manifesta spontan, căci numai așa se pot dezvălui acele trăsături caracteristice ale zestrei lui native, care trebuie stimulate sistematic pentru a se putea realiza pe deplin” (Bogdan, Tiberiu, coord., 1981 – *Copii capabili de performanțe superioare*, în *Caiete de pedagogie modernă 9*, E.D.P., București).

Situații și oportunități – acestea sunt cuvintele-cheie.

Mult – prea mult timp! – în istorie femeia a aparținut acelei categorii defavorizate căreia nu-i era permis să acceadă la educație datorită rolului pe care cealaltă „jumătate” a omenirii i-l conferea: rolul de servă, procreatoare lipsită de drepturi, incapabilă de a îndeplini sarcini importante în societate, destinată doar să compenseze anumite laturi ce-i lipseau bărbatului (cu accent pe dimensiunea emoțional-afectivă).

Este de apreciat, deci, aportul educației la formarea personalității umane în general, dar și a celei feminine, în particular. Deși muncește dublu astăzi (și la serviciu, și acasă!), femeia a putut să descopere că reușește (dacă vrea, dacă nu se lasă limitată de barierele mentalității ancestrale, dacă e vrednică și-și înțelege rostul pe lume) să se afirme într-o lume care încă – din nefericire! – mai este tributară vechilor cutume privitoare la raportul dintre sexe.

Oricum, e o mare realizare faptul că s-a înțeles necesitatea de a oferi egalitate de șanse în educație și, în general, în toate aspectele vieții sociale. Că s-a traversat, în mare parte, etapa considerării femeii ca fiind o **unealtă** și s-a ajuns la etapa

considerării ei ca fiind **partener**.

Iar această remarcabilă transformare se observă cel mai bine atunci când analizăm eforturile depuse pentru a integra în societate copiii-în genere (nu numai fetele, care prin însăși „natura” lor, sărmenele, ar avea nevoie!), copiii cu deficiențe, copii (băieți, fete!) care, în ciuda unor „handicapuri” ce-i departajează de lumea „normală”, au posibilitatea de a învăța, de a fi independenți, de a căpăta respect de sine, de a fi priviți ca membri ai națiunii umane, iar nu ca anomalii destinate „aruncării în prăpastie”, conform viziunii lui Platon în *Republica*. **Nu trebuie să uităm că dacă toți oamenii ar avea deficiențe, „handicapul” ar constitui norma, iar dacă în lume n-ar fi decât femei, a fi femeie n-ar mai constitui un „handicap”.**

Astăzi există școli speciale pentru acești copii speciali și e un pas uriaș de la ce-a fost, deși ideea – la care aderăm! – este de a-i integra în școlile de masă, capabile să le dea oportunitatea de a acționa în plan social ca persoane de egală demnitate cu cea a persoanelor „normale”. Iar dacă ne gândim cum erau privite **fetele normale în trecut** și cum sunt privite **astăzi fetele cu deficiențe** („handicapuri” stabilite tot de noi, „normalii”, prin comparație cu „normele” majorității), saltul ni se pare incredibil și de nesperat pentru o perioadă de timp atât de scurtă în istoria umanității (abia un secol!).

Cu atât mai minunat ni se pare progresul în mentalitate, cu atât mai remarcabil este efortul celor care perseverează în a schimba, prin educație, atitudinea față de deficiență, față de handicapul „standardizat” în valențele sale negative, fie acestea mentale, fizice, sociale sau pur-și-simplu legate de apartenența religioasă, etnică, de rasă ori...sex!

Problema demografică

Sorin LANGU

La sfârșitul anilor 1980 prognozele indicau pentru anul 2000 o populație de 6,5 miliarde de oameni. Suntem în 2002 și am depășit cu puțin 6,1 miliarde; neîndeplinirea prognozei datorându-se în primul rând politicilor de control a creșterii demografice în unele țări.

Problema demografică nu este însă rezolvată, pentru că aceste politici de control sunt aplicate în China, Europa, America, dar nu în India sau Africa. Și rezultatele se văd: din cei 80 de milioane de nou-născuți anual 11 milioane sunt chinezi, iar 15 milioane sunt indieni. În acest ritm de creștere se apreciază că în 2050 India va depăși China în privința populației, deși majoritatea populației indiene trăiește în sărăcie. Încă din 2015 se pare că Bombay va fi al doilea oraș din lume cu o creștere de 8,2 milioane, adică cu 45 % în doar 15 ani. Populația Logos-ului va crește, tot în 15 ani, cu 82,2 %, Shanghai cu 22 %, în timp ce New York cu doar 6 %, iar Tokio cu infimul procent de 2,4 %.

Focare de creștere necontrolată par a fi tocmai țările mai sărace, îngreunând și mai mult situația lor. Multe din ele au datorii de zeci de miliarde de dolari, perspective deloc bune, și totuși rata natalității e în creștere. Lor li se datorează și explozia demografică din ultimul secol. În 1800 exista 1 miliard de oameni, în 1927 2 miliarde, 3 miliarde în 1960, 4 miliarde în 1974, 5 miliarde în 1987, 6 miliarde în 1999, iar în 2050 se prognozează 9 miliarde. Dar cum vor trăi aceste 9 miliarde, în condițiile în care 1 din 7 persoane suferă de malnutriție?

Problema hranei se rezumă de fapt la repartizarea ei. Planeta poate hrăni, spun specialiștii 10 și chiar mai multe miliarde. Repartizarea hranei este însă inegală. O repartitie inegală naște alte probleme: datorii externe uriașe, corupție internă, etc. Iar unde se împletește cu naționalismul se poate ajunge la războaie (ex. Cel din Golf), la terorism etc.

Demografia este strâns legată de ecologie, Creșterea numărului de indivizi dintr-o specie duce automat la dezechilibre ecologice.

Problema demografică nu poate fi soluționată la nivel

național sau regional, ci doar la nivel mondial. Politicile demografice implică subcomponente economice, ecologice, politice, care trebuiesc bine conturate și folosite. Altfel nu avem nici o șansă. În anii 1970 - 1980 India a recurs la metodă originară de a stopa creșterea demografică: a distribuit la prețuri modice televizoare, în special familiilor tinere, mai sărace, pentru ca atenția lor să fie absorbită de programele TV, și nu de creșterea populației. Măsura nu a reușit, poate și din cauza acelorași programe TV. În China măsurile au fost mult mai pragmatice: familiile au fost „sfătuite” să aibă un singur copil, cine dorea mai mulți plătea o taxă foarte pipărată. Rezultatul: creșterea demografică a fost diminuată, dar s-a înregistrat apariția unei noi rase: chinezii grași; familiile având un singur copil, își concentră grija parentală doar asupra lui, efectul fiind mărirea în greutate a acestuia.

Creșterea demografică este direct proporțională cu creșterea numărului de specii dispărute sau pe cale de dispariție. Astfel din 1600 și până astăzi au dispărut 188 de specii de păsări și 89 de specii de mamifere, în total 197 de specii, adică o dispariție la doi ani. Creșterea populației înseamnă noi surse de hrană, adică suprafețe noi de pământ, care trebuiesc defrișate etc. (despădurirea Amazoniei e cea mai cunoscută, dar anual deșerturile - Sahara, Kalahari, Gobi - înainteză cu câțiva metri din cauza omului). În plus deșeurile se înmulțesc afectând mediul natural al animalelor (poluarea cu petrol, cu gaze de eșapament, gropile de gunoi, gazele de la fabrici etc.).

Pământul poate suporta 8-10 miliarde de oameni, îi poate hrăni (deși acum peste 2 miliarde de oameni au condiții precare de alimentare și nu au condiții minime de protecție sanitară). Dar extinderea populației înseamnă o exploatare mai intensă a planetei, ceea ce duce inevitabil la secătuirea Pământului (deja căutăm combustibili alternativi pentru petrol, cărbune, unele mineruri). Prețul este dispariția celorlalte forme de viață, cărora le vom distruge habitatul natural, în favoarea lui „Homo Sapiens Sapiens”. Mai este el așa de „Sapiens”?

Limbajul sculpturii în dialogul vizual

Gheorghe ALUPOAEI

Coordonatele specifice tuturor artelor sunt spațiul și timpul. Preponderent temporale sunt muzica, literatura, teatrul, cinematografia etc. Pictura, grafica, sculptura și arhitectura sunt arte în cadrul cărora spațiul și timpul se desfășoară simultan.

Spațiul este greu perceptibil în lipsa unui obiect tridimensional pe care să-l cuprindă privirea în totalitatea lui. Orice obiect are o formă, să zicem, geometrică. Dacă această formă suportă modificări prin secționare, intersectare cu alte forme, turtire etc., ea capătă un plus de complexitate, iar variația survenită are un efect mai puternic asupra configurației spațiului. Obiectul de sculptură, prin volumul său, ocupă un spațiu, iar acesta este într-o strânsă interacțiune cu spațiul din jur. Dacă se modifică volumul, forma, proporțiile sau detaliile obiectului, atunci se modifică și interacțiunea acestuia cu spațiul din jur.

Artistul e preocupat de nevoia de a-l implica pe observator oferindu-i o operă bine articulată și care să pară inteligibilă, nu într-atât încât să-l plictisească. Obiectul de artă trebuie să furnizeze o cantitate suficientă de **provocare** pentru a ține treaz interesul privitorului. **Unitatea** obiectului este insuficientă. Același obiect trebuie să ofere și o anume complexitate, o dificultate stimulativă, care implică pe privitor în căutarea unei semnificații pe care să o găsească. Complexitatea formei este numită de specialiști **varietate**. Aceste două atribute-unitatea și varietatea –sunt esențiale în menținerea interesului pe drumul descifrării mesajului.

Artistul trebuie să aibă abilitatea de a combina elementele operei sale într-un tot unitar și de a lăsa loc imaginației să adauge variații în cadrul unității de bază.

Unitatea operei de artă e susținută de contrast, ca relație între extreme: plin-gol, sus-jos, luminos-umbrat, lucios-rugos etc. Prezența unei jumătăți dintr-un cuplu polar cheamă valoarea opusă. Pentru a atinge desăvârșirea, starea de echilibru, fiecare parte dintr-o combinație are nevoie de cealaltă parte care se opune. Unitatea rezultată din combinarea elementelor opuse este o consecință a **simțului echilibrului**, iar de această calitate dispune majoritatea oamenilor.

Sculptura, ca orice artă, își bazează expresia pe elemente specifice de limbaj.

Ca formă de exprimare a unei idei, a unei stări, a unui mesaj, sculptura este aranjarea ordonată a unor mase reale într-un spațiu real. Drept elemente de limbaj, sculptura folosește: **forma, spațiul, linia, materialul, culoarea, mișcarea și textura**. Tot șapte ca și în pictură.

În plâsmuirea operei, sculptorul pornește de la existența **materialului**: lut, ceară, piatră, lemn, metal, ipsos etc pe care-l transformă în **forme și spații** finale-opera.

Din Comuna Primitivă și până azi, **materialul** a fost plâsmuit în două moduri:

a) prin alăturare, manipulare și frământare de material maleabil (lut, ceară) și prin tehnici mecanice (sudură, îndoire, turtire);

b) prin tăierea sau cioplirea blocurilor de material dur (piatră, marmură, lemn), eliminând părțile neesențiale. Drept rezultat al procesului de reducere, apare statuia.

Conform celor două moduri de prelucrare a materialului, există **sculptura aditivă** ca rezultat al modelării, sudurii, îndoirii, turtirii etc. și **sculptura substractivă**, prin eliminare, cioplire, tăiere.

Sculptura aditivă oferă șansa realizării de schițe reduse dimensional și de obținere a spontaneității în expresivitate. Plasticitatea materialului permite folosirea de procedee variate de manipulare și de unelte speciale sau improvizate, dar mai ales,

modelarea cu degetele. Ampretele uneltelor, dar și cele personale realizează texturi variate ale suprafețelor care măresc expresia și trezesc interesul.

În cadrul sculpturii aditive se înscriu și tehnicile moderne de îmbinare prin sudare sau lipire de bucăți mici de metal, de lemn, material plastic sau deșeuri rezultate în urma unor procese tehnologice industriale.

Sculptura aditivă prin modelare comportă o serie de etape distincte până ajunge în materialul finit. Obiectul modelat în lut se toarnă în ghips, folosindu-se un negativ din două sau mai multe părți. Unicul de ghips turnat în negativul obținut poate fi multiplicat cu un alt negativ din mai multe părți care se pot desprinde întregi de pe mulaj (unicatul de ghips).

Unicul de ghips, luat drept piesă originală, poate fi turnată în metal sau poate servi ca model pentru a fi cioplită în piatră.

Varietatea suprafețelor e determinată de prelucrarea acestora după turnare. Sunt lucrări polizate până la luciul de oglindă, așa cum deseori au procedat C. Brâncuși și, mai recent, maestrul Marcel Guguianu.

După turnare, suprafețele nu au strălucire, ci aspectul de lavă întărită, cu încrustații rugoase. Se folosesc tot mai des prelucrările prin gravare, pentru a se pune în contrast culoarea interioară a metalului cu culoarea exterioară rezultată din turnare. Ion Irimescu a făcut unele carioaje fine pe obraji unor portrete turnate în bronz.

Costurile mari ale turnării în metale au dus la căutarea altor metode mai puțin performante, dar cu efecte plastice remarcabile. Astfel, obiecte modelate în lut, cu dimensiuni relativ mici, au fost golite, uscate, apoi arse (ceramizate). Idoli neolitici au fost astfel realizați și au rămas la culoarea cărămizie a lutului ars. Alteori, obiectele ceramizate sunt acoperite cu emailuri monocrome sau policrome. Celebre sunt statuetele de Tanagra (Grecia antică).

Cea mai la îndemână metodă de conservare a obiectelor modelate în lut este turnarea în ghips. Din păcate, nu se poate asigura o durabilitate îndelungată. Dar suprafețele de ghips pot să imite, prin patinare, alte materiale: piatră, bronz, fontă etc. Șlefuirea suprafeței poate lăsa impresia de marmură prelucrată.

Pentru evitarea costurilor de turnare, artiști de la începutul secolului al XX-lea au introdus **sculptura directă în metal** prin forjare, sudare, îndoire, ciocănire etc., descoperind astfel noi valențe expresive promițătoare. Sculptorul catalan Julio Gonzales, fiu al unui fierar din Barcelona, a realizat în 1920 un tors feminin prin sudarea unor plăci metalice ciocănite și modelate, pentru a reda abdomenul, bazinul și coapsele.

Sculptura substractivă este bazată pe cioplire ca proces de reducere a unui bloc de rocă sau de lemn la formele dorite. Duritatea materialului obligă la operații laborioase și de durată. De aceea, foarte rar se întâmplă să apară calitatea spontaneității, atât de des întâlnită la modelaj.

Decizia sculptorului de a aborda cioplirea este determinată de varietatea materialelor, de dimensiunile inițiale și de structura

internă. Materialele cu structură fizică neutră nu antrenează dalta pe direcții nedorite. În acest caz, artistul rămâne fidel ideii inițiale privind forma și detaliile imaginare.

Materialul – ca element de limbaj, alături de formă și spațiu, este element definitoriu, dar nu și suficient pentru sculptură.

Textura sau suprafața materialului prelucrat funcționează ca un element semnificativ în compoziție. Prin modelarea lutului, apăsarea, împingerea, tăierea, mângâierea cu palma, amprentele degetelor și uneltelor, produc suprafețe tactile supuse apoi unei judecăți privind menținerea sau modificarea în cadrul armoniei finale.

Polizarea și lustruirea unor metale duc la apariția de structuri luminoase și întunecate care amplifică expresivitatea. Marele nostru C. Brâncuși a fost neîntrecut în folosirea acestui procedeu.

A fost experimentată cu succes și polizarea suprafețelor de roci foarte dure. ISAMU NAGUCHI din Japonia a realizat "Soarele negru" în granit, cu mare efort fizic. Trecând de la studiul formelor brute la suprafețe ferme, le-a finisat până la strălucirea de oglindă. Suprafața bogat ondulată prin utilizarea de obiecte tăioase a fost polisată, aprofundând culoarea granitului și desăvârșind contururile. Reflexele luminoase au devenit importante atribute ale suprafeței, amplificând senzația materialului rece.

Textura e dată și de amprenta lăsată de dalta. Ea poate fi integral protejată, estompată, direcționată, amplificând plasticitatea și expresivitatea.

Cioplirea lemnului cu dălți concave e un meșteșug îndelung exersat de meșteri populari. Texturarea suprafeței în acest mod se aseamănă cu pictura în tușe mici, juxtapuse, de penson.

Linia poate avea mai multe înțelesuri la obiectele cu volum. Studiul de desen după mulaje de nuduri, portrete, busturi, ornamente arhitectonice se bazează pe intuirea și redarea liniilor ce definesc acele forme. Linia de siluetă sau contur al volumului în spațiu, în continuă modificare din unghiuri diferite; linia incizată ca semn; linia ca accent al unei forme și alte ipostaze ale acesteia, se constituie în agent de exprimare a mesajului.

La "Domnișoara Pogany" de C. Brâncuși formele rotunjite ale unor detalii conțin linii care se comportă ca părți ale formei (gura, ochii, etc.), dar și linii care decupează întregul în spațiu, ca un desen de siluetă.

Linii aparente, care despart umbra de lumină pe obiect, linii care se transformă permanent în funcție de schimbarea sursei de lumină, sunt preocupări ale artistului în procesul de creație.

Grupuri de linii incizate sau reliefate pot accentua zone de umbră.

Prin anii 1964-1965, binecunoscutul pictor ieșean Dan Hatmanu a folosit linia ca element de limbaj sculptural, separând-o de material și de celelalte elemente. Folosind o sârmă ușor maleabilă, a realizat un fel de grafică spațială, îndoid sârma astfel încât să "deseneze" în spațiu contururi de mâini, de figuri umane, de obiecte mici sau plante, compuse spațial de așa manieră, încât să ofere imagini de interes din toate unghiurile de privire. Imaginația omului avea libertatea să completeze sugestia dată de autor sau să găsească alte variante.

Culoarea

Încă din antichitate, artiștii au constatat că obiectele cioplite în roci dure de culoare neagră, nu se detașează clar, iar detaliile sunt greu sesizabile. Negrul "absoarbe" lumina naturală, iar forma este percepută vag. Printr-o polisare fină a formelor din rocă neagră, lumina și umbra se animă spectaculos. Apar reflexe care accentuează complexitatea obiectului de artă.

Artistul caută să obțină un maxim de expresivitate folosind

culoarea naturală a materialului. Când culoarea naturală nu corespunde, se apelează la procedeul **patinării**. Obiectul de sculptură este tratat chimic sau termic, este acoperit de emailuri colorate sau de alți pigmenți compatibili cu materialul (lemn, piatră, metal, etc.).

Lemnul, prin esențele lui, prin structura internă, cu fibre alternative colorate, cu noduri și cu durități diferite, invită pe cioplitor să-și adecveze formele și detaliile în funcție de distribuțiile cromatice naturale, așa cum procedau artiștii din familia transilvană Szervatusz sau expresionistul german Ernest Barlach.

Obiectele rămase la faza turnării în ghips pot fi tratate cromatic pentru a imita alt material: marmură, bronz, rocă dură etc.

Mișcarea în sculptură este o relație între formă, spațiu și timp. Plimbându-se în

jurul unei statui, omul vede formele, plinurile și golurile în relații variabile. Mișcarea privitorului introduce o variație cinetică în receptarea obiectului.

Dinamismul în sculptură e determinat de abundența planurilor și liniilor curbate, de textura frământată a suprafețelor și de existența contrastelor accentuate.

Ideea de a produce mișcare reală în obiecte tridimensionale a preocupat și pe egiptenii antici. Unele statuete aveau articulații.

Ochii, gura și capul se puteau mișca în mod real, pentru a mări ideea de viață. Asemenea experimente au făcut și antici greci și romani. Culturile indigene africane, din Oceania, din America, Asia și Australia au măști rituale cu elemente mobile.

Mecanismele de ceasornic au stimulat imaginația orientalilor pentru sculptura investită în jucării și obiecte cu calități amuzante sau magice.

Sculptură cinetică a realizat și Alexander Calder, introducând articulații și dispozitive energetice care să mențină mișcarea.

Sculptura cinetică a fost asociată și cu alte însușiri, precum sunete, lumini, ritmuri dansante, contribuind la îmbogățirea mijloacelor pentru reclama publicitară.

Limbajul sculptural se învață în școală și în atelierul de creație. Peste toate aceste lucruri

tratate teoretic, rolul cel mai mare în creație îl are experiența personală, spiritul inventiv al fiecăruia, filosofia și sensibilitatea fiecărui artist. Sculptura, ca și alte arte, presupune o înclinație specială, dar și o acceptare a unor inerente greutăți, precum manipularea unor mase de material, condiții de lumină, rezistență la efort fizic, răbdare, dar și stări explosive, de inspirație, de dăruire și chiar sacrificii. A introduce într-un material ideea de viață, de acel ceva inefabil, care face ca obiectul de artă să fie unic și să-l tulbure pe privitor, acesta este harul cu care divinitatea l-a investit pe artist.

BAT CLOPOTELE de MARIA-VERA WILLINGER

Ion N. OPREA

Cronică a unei vieți și evenimente este cartea „Bat clopotele” – scrisă de Maria-Vera Willinger, evreică, și publicată la Editura Pământul, Pitești, 2010, „În căutarea celor ce nu mai sunt”

„În căutarea celor ce nu mai sunt”, tată, bunici, frați și prieteni, cunoscuți și necunoscuți, plecați că le-a venit sorocul sfârșitului, dar mai ales pentru că au fost doborâți de evenimentele care au sosit peste ei. Cartea scrisă pentru ei, dar și pentru noi, ca să cunoaștem, să ni-i amintim și să nu uităm anii aceia, ca să nu mai păcătuim în viitor.

„Amintiri din vremuri de demult” – le spune prefațatorul, Rosa Gottlieb din Köln, la cei 96 de ani ai ei, scriitoare, pictoriță, poetă, fostă evadată dintr-unul din lagărele dictaturii...

Stabilită cu familia care i-a mai rămas în Germania, țară căreia îi rămâne veșnic recunoscătoare că i-au creat toate posibilitățile să profeseze și să se afirme ca om, autoarea face deosebita și sincera mărturisire că nu a „putut să mă acomodez aici niciodată în totalitate”, că oamenii de aici, deși „vorbesc o limbă superbă”, ea socotește că aceea nu-i „limba mea”, că pentru acei oameni „cu alte obiceiuri, frumoase, elegante poate”, ele sunt, totuși, altele decât cele pe care am învățat eu să le iubesc.”

Că „printre oamenii aceștia care pot fi mult mai civilizați” sunt unii mai reci și din această cauză am rămas cu nostalgia țării din care am plecat, chiar dacă acolo (în România n.n.) nici azi nu decurg lucrurile așa cum ar trebui...”

Cuvinte rostite la 27 septembrie 2006, când autoarea își sărbătorea 70 de ani de viață, cu bucuria de a o avea lângă ea pe mama sa (97 ani), ea își elogia părinții, familia, patria de adopție dar mai ales România la care revenea să-și publice cartea, pentru că, am înțeles, aici este patria ei de suflet... Aici, doar, și-a făcut primele studii, cele din urmă la vârstă venerabilă, printre tineri, niște copii, colegi de învățătură... A făcut stomatologia la București ca cetățean german, facultate pe care a absolvit-o în 1979.

„Bat clopotele” este o cronică cu evenimente nenumărate care deapănă scurgerea vieții, cu reveniri mereu importante, unele trăite încă de cititorii în viață. Autoarea ne apare sinceră în expunerea amintirilor, care pot fi reale sau virtuale, dar toate prezentate cu mândria că are la ce se poate referi – la bunici și străbunici, la părinți și frați mai ales, la zecile de suflete pe care le-a cunoscut ori nu dar care au căzut din cauza unora care s-au declarat stăpânii culturii și ai civilizației, dar au ucis oameni, pe cei care ar fi putut fi copărtași cu noi la clădirea și consolidarea civilizației.

„Sunt un martor al existenței acelor oameni care nu mai sunt, un martor în viață, suntem din ce în ce mai puțini” – scrie doamna de 96 de ani, prefațatoarea.

Cronica „Bat clopotele” este o carte, datorită meritului autoarei pune în frază rezonanțe de suflet, trăirile, sentimentele care creează autenticitatea, cu sublinierile mai ales referitoare la persecutarea evreilor, dar și la viața lor în România.

În această privință este marele merit al autoarei care, evreică, echidistantă, aparținând prin naștere și creștere românilor, iar prin așezarea din ultimii ani – germanilor, reușește să fie imparțială, să

realizeze o cronică sinceră care o distanțează de ceea ce s-a scris până acum în privința persecutării în România a etnicilor săi.

Ea este și rămâne pentru cronicarul care sunt și mă alătur spuselor ei, cel mai credibil document dintre tot ce am citit despre evrei, despre Antonescu și Hitler, despre comunism... despre români chiar.

Punând în valoare, cu titlul de document, memoriile lui Nicolae Steinhard din zilele petrecute în infirmeria de la Jilava, autoarea îi redă spusele care fac lumină cititorului în multe privințe: „Despre Antonescu nu pot să nu arăt că, oricum, singurul în Europa a cutezat să i se opună lui Hitler, să-i țină piept într-o chestiune de onoare personală pentru acesta, în care nici Petain, nici cardinalii nu i-au spus nu. În timp ce floarea aristocrației germane, generalii și feldmareșalii, acoperiți de medalii și decorații, stăteau smirnă în fața lui și tremurau, iar el făcea spume și alerga urlând de la un capăt la altul al încăperii, Antonescu i-a ținut piept în propriul lui bârlog, dârz, cu modestia cuvenită, a scăpat de la moarte sute de mii de suflete de evrei.”

Vorbe la care autoarea explică: „Știu că Mareșalul a dat și altfel de dispoziții. Deportarea evreilor, deportarea țiganilor, se știe că el a semnat toate deciziile pentru persecuțiile ce le-am suferit, dar tot Ion Antonescu a fost acela care a dat, în ceea ce privește problema evreiască, de multe ori ordine contradictorii. Când Hitler personal i-a cerut mareșalului să ia măsuri pentru lichidarea tuturor evreilor din România prin deportare, Ion Antonescu s-a împotrivit, răspunzând Führerului că această problemă este una internă a României. Când însă se afla sub presiunea înverșunată a germanilor – și nu odată s-a întâmplat – atunci dădea dispoziții și ordine de persecutare a evreilor, ordine de deportare și altele de umilire, pe care apoi, de multe ori, le și contramanda. Tot el.”

Și exemplifică, ca să se știe, cazul cu trenurile deportării evreilor în Transnistria, care s-a crezut că au fost contramandate de Mihai Antonescu, ministrul de interne, dar în realitate măsura aparținea lui Ion Antonescu.

„Cel care a contramandat și a oprit plecarea trenurilor spre destinația Transnistria, unde ne aștepta moartea, a fost Mareșalul Ion Antonescu.”

„Faptul că noi, mica noastră familie și încă mulți evrei din România am rămas în viață, o datorăm lui Ion Antonescu”(p. 72).

Și continuă argumentarea: „Din nenorocire, nu toți evreii din România au avut aceeași soartă ca noi. Același noroc. Toți cei din Basarabia, Bucovina și mulți din nordul Moldovei au fost deportați în Transnistria și chiar mai departe, peste Bug. Din cei ajunși peste Bug s-au întors extrem de puțini. 30.000 de suflete au pierit acolo de frig, de foame, de boli și de torturi fizice și psihice. Cei deportați în Transnistria au murit, mare parte de foame, tifos, frig și alte boli. Nici de acolo nu s-au întors prea mulți, au mai venit înapoi, din cei duși, în jur de treizeci la sută de suflete.”

Despre dispoziția din septembrie 1941, când s-a dat ordin ca toți evreii să poarte steaua galbenă la piept în mod obligatoriu, pe stradă și în public, Maria-Vera Willinger notează: „Am avut și noi trei, tata, mama și cu mine confecționate cele trei stele galbene pe care mama și cu mine le-am purtat foarte rar, abia ieșind din casă.

Coperta I –
Străbunica cu mama autoarei în brațe (1912).

Nici tata nu era obligat s-o poarte la birou, doar în anumite călătorii de serviciu.

În ianuarie 1942 s-a revocat ordinul obligativității purtării stelei galbene.

Apoi din aprilie 1944, până în august 1944, purtarea stelei galbene a fost din nou obligatorie.”

Autoarea pune în carte pagini și cuvinte deosebit de frumoase despre omenia multor români, persoane fizice, unele și cu calitățile lor de funcționari de stat în diferite compartimente ale vieții sociale. Dar parcurgem și descrieri care ne cutremură, despre fapte ale românilor, întâlnite și în alte cărți, dar cunoscute și de noi, ca fiind proprii unora dintre noi, românii.

După război, spune autoarea, tatăl a luat drumul către Târgul Mureș, să vadă ce s-a întâmplat cu casa socriilor lui, că mama ei era nerăbdătoare să afle cât mai repede orice veste în legătură cu ei.

„Casa părintească a mamei fusese golită de tot ce avusese. În casă locuia o femeie cu un copil. Era tare speriată când l-a văzut pe tata. A spus că primise dreptul să stea în acea locuință de la primăria orașului. A mai spus că soțul ei este soldat pe front, iar casa ei fusese distrusă.

Tata i-a căutat pe cei câțiva prieteni ai bunicului, bineînțeles neevrei, căci aceștia nu mai existau sau nimeni încă nu se întorsese, și a aflat de la ei că vecinii bunicilor mei au furat tot ce s-a putut fura din casă.

Unii dintre vecini auzind că cineva din familie a venit să se intereseze, cei cărora le mai rămăsese un dram de rușine, au dus înapoi o mică parte din obiectele luate. Bineînțeles, nu cele de valoare.”

Despre o profesoară universitară, la familia căreia părinții, încrezătorii, transportaseră o serie de lucruri de valoare pentru a fi salvate, mai ales bijuterii, ca să fie recuperate la întoarcerea cuiva din familie, după deportare, fiica bunicilor, mama scriitoarei, întâlnindu-se cu „nobilă” doamnă a avut surpriza că nu numai nu i-a restituit bunurile, dar nici

nu s-a luat de vorbă despre aceasta, deși bunicul îi vorbise în scrisori fiicei sale despre cele depozitate.

Mai târziu, când doamna întâlnind-o pe mama pe stradă, s-a apropiat de ea zâmbindu-i, mama s-a făcut că „nu o cunoaște și a trecut pe lângă ea, ca și cum ar fi trecut prin fum.”

La 18 ani distanță, când autoarea revine la Homorod este primită ca acasă la ea, cu toată dragostea de familie prietene, iar „dimineața când m-am trezit, o mulțime de oameni era adunată în curtea familiei Lavrici, toți erau curioși să mă vadă, toți mă îmbrățișau” și „atâta căldură, atâtea vorbe frumoase despre tata nu mi-aș fi închipuit niciodată dar tare bine mi-au căzut la suflet. A fost o zi de neuit. Fusesem acasă, în România!”, consemnează naratoarea (p.96).

Concludente, pilduitoare și cu rezonanță, rămân cele scrise referitor la cifrele vehiculate cu privire la numărul de morți al evreilor pe toată perioada războiului 1940-1945. „Unii estimează un anumit număr de morți, alții alt număr.

Este important de precizat că evreii nu au murit în război, nu au murit din cauza războiului, ei nu au murit, ei au fost uciși, nu în luptă dreaptă, sabie la sabie, corp la corp, tanc la tanc. Oamenii înarmați au ucis evrei neînarmați.

Este dureros, greu și aproape lipsit de sens să faci statistici despre numărul de uciși. Să fi fost zece morți uciși în acest mod barbar și ar fi fost de-ajuns să orpizeze mintea și sufletul unui om normal. Totuși, obligați fiind de istorie, din cele mai vechi timpuri, și cum totul se măsoară comparativ, oricât de inadecvat sună acest lucru, este necesar să amintim că față de numărul total al evreilor care trăiau în Regat și Transilvania românească, au murit mult mai puțini decât în Ungaria, Polonia, Germania, Austria.

Se estimează numărul evreilor uciși în Regat, Banat și Transilvania românească nedeportați la 14538 de suflete.”

Când citești istoria celui de al doilea Război Mondial, indiferent de care istoric să fi fost scrisă, aflând numărul total al morților pe perioada întregului război, nu îți vine a crede cât de încărcat este. Autoarea însă afirmă repetat ceea ce este realitatea faptelor: „În România nu a fost Holocaust”, că au fost legi și măsuri rasiale împotriva evreilor, da, au fost, că evreii au fost umiliți și au suferit nebănuț de mult, da, s-au petrecut multe rele, dar Holocaust n-a fost și masele de evrei au supraviețuit.

Comunismul adus de armatele sovietice și de cei ce i-au dorit și ajutat, nu numai în România, ci și în alte state vecine, nu ar fi existat dacă germanii nu ar fi început războiul, dacă Germania nu ar fi vrut să ocupe toată Europa, s-o subjuge. Atunci Ursul Sovietic n-ar fi putut ieși din Bârlog.

România care a avut așa o dezvoltare spectaculoasă între cele două războaie mondiale, în foarte multe domenii, „nu e nevoie de o mare fantezie să-ți închipui ce ar fi putut deveni, fără cei 43 de ani de comunism, ce ar fi putut deveni dacă atâția oameni de excepție nu ar fi fost uciși, deportați la Canalul Dunărea Marea Neagră, închiși în pușcăriile de teroare ale comunismului, dar și ale nazismului de dinainte. Pentru toate acestea, vinovatul numărul unu este Germania hitleristă care a atacat, a ucis, iar ceilalți (cei ce puteau) nu au făcut altceva decât să se apere. Și Uniunea Sovietică s-a aparat mai întâi, sovieticii au luptat ca zmeii să-și apere țara și granițele, dar „au uitat” că și alte țări ar fi dorit să-și apere propriile granițe. Când armatele germane au început să se retragă, iar armatele sovietice mergeau în urma lor, aceștia din urmă au ocupat sub titlul de eliberare o serie de țări, printre care și România, rămânând stăpâni în țările „așa zis eliberate”(p. 101).

Scrisă fluent, argumentat, cu trimeri la cifre și fapte, la documente, la susținătorii acestora, chiar dacă cu multe reveniri, cartea cucerește prin amintiri, prin trimeri la autori și la o bibliografie selectivă, încrustată în text.

Imn închinat vieții sunt paginile dăruite mamei și tatei, de ultimul mi se pare mult mai legată, adevărindu-se pentru mine, cititorul, zicerea că fetele sunt mai mult atașate tatei decât mamei, cu care, totuși, se sfătuiesc mai mult.

Din volum înțelegem că datorită spațiului insuficient acordat de editură, nu s-a putut spune totul și o altă carte va completa câmpul căutărilor noastre nu îndeajuns satisfăcute.

Un tabel al cuprinsului cărții actuale și o bibliografie la sfârșitul sau începutul volumului ar fi completat cu succes ceea ce nouă ni se pare că ne-ar fi ajutat și mai mult în identificarea și parcurgerea textului care ne-a captivat.

„Bat clopotele...” este o carte scrisă cu gândul la România și pentru România. Pentru noi, cititorii, oferită ca o sărbătoare.

Număr apărut cu sprijinul Centrului Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Vaslui

**Contul Asociației Culturale
“ACADEMIA RURALĂ ELANUL”
2511.1-6065.1/ROL deschis la B.C.R. Bârlad
e-mail: revistaelanul@gmail.com
<https://sites.google.com/site/elanulvs/>**

**Redacția (tel.: 0235-436100)
Redactor șef: Marin Rotaru
Redactor-șef adjunct: Cristian Onel**

**Redactori corespondenți:
Vlad Codrea, Univ. “Babeș Bolyai”, Cluj-Napoca
Laurențiu Chiriac, Vaslui
Dan Ravaru, Vaslui
Ion N. Oprea, Iași
Simion Bogdănescu, Bârlad
Serghei Coloșenco, Bârlad
Mircea Coloșenco, București
Laurențiu Ursachi, Bârlad
Teodor Hardon, Rânzești
Florin Varvara, Sărățeni
Sorin Langu, Galați
Ciprian Toderășcu, Găgești**

**Tehnoredactare: Bogdan Artene
Tipar: SC Irimpex SRL Bârlad**

ISSN: 1583-3593

Responsabilitatea pentru conținutul articolelor aparține, în exclusivitate, autorilor.

Profesorul MANOLE FILOTE la 80 de ani

Dumitru APOSTOLACHE

Suntem în luna cireșar a anului 1931. A sosit vara. Prin ramuri păsările o întâmpină cu cântece voioase, izvoarele limpezi aleargă la vale cu murmur duios, iar elevii sunt într-o veselie generală. A venit vacanța.

Vesellie, specială de data aceasta, este și în familia TEODOSIA și ION FILOTE din Berești, jud. Galați. În cea de a 28-a zi a lui Cireșar, cei doi soți au primit în dar de la Dumnezeu pe cel de al patrulea copil, un băiat cu numele Manole (cel de al doilea băiat). Să se fi gândit, când i-au pus numele, la Meșterul Manole, oare? Poate.

Ion - agent agricol și Teodosia - casnică aveau o situație materială bună.

Tânărul Manole crește frumos și merge la Școala generală de băieți, din localitatea natală, pe care o absolvă în anul 1944.

Se înscrie imediat la Școala Normală "Costache Negri" din Galați. Obține bursa și în anul III este selecționat împreună cu șapte colegi, printre care și marele scriitor Fănuș Neagu, să facă doi ani într-unul singur.

După absolvire este repartizat la Școala Generală din Rădești, jud. Galați. Satisface stagiul militar și apoi se încadrează la Școala Generală Murgeni ca profesor suplinitor.

Se căsătorește în anul 1954 cu colega sa, învățătoarea Natalia Mitrofan.

Timp de trei ani ocupă funcția de director al Casei de Cultură a localității Murgeni, devenită reședință de raion.

Revine în învățământ în anul 1957 ca învățător - visul său dintotdeauna.

Totuși, la insistențele unor prieteni adevărați (familia dr. Paul Sârbu) se înscrie la secția Istorie-Geografie a Institutului Pedagogic, devenind profesor II în anul 1963. Își continuă studiile apoi la Facultatea de Geografie-Geologie a Universității "Al. I. Cuza" Iași, devenind în anul 1970 profesor I și titular pe catedra de geografie a Liceului Teoretic Murgeni.

În anul 1975 este numit director al Liceului Teoretic Murgeni, ca peste încă un an, să devină director al Liceului Agricol Industrial Murgeni.

Obține gradul didactic II în anul 1976 și gradul didactic I în anul 1979 la

disciplina geografie.

Este activ în cadrul cercurilor pedagogice și al consfăturilor cadrelor didactice. Prezintă lucrări metodico-științifice în cadrul Societății de Științe Geografice, bine apreciate de colegi și publică unele dintre ele în revista TERRA.

În anul 2009, împreună cu mai tânărul său coleg Lucrețiu Vladimir Stan, publică monografia Grupului Școlar Agricol Murgeni.

De mai multe ori, profesorul Manole Filote a ieșit din comun prin atitudine și gândire, luând în serios ceea ce multă lume lua în glumă și luând în glumă ceea ce mai toți luau în serios, aceasta fiind una din definițiile clasice ale înțelepciunii. Este omul care și la această vârstă trăiește din plin bucuria vieții ("Cel ce intră în pensie se înșfîntește", spunea cineva).

A fost și rămâne unul dintre profesorii care și-au iubit și respectat profesia, practicând-o cu seriozitatea necesară. A dat aripi elevilor săi, dar în același timp i-a lăsat să învețe și singuri să zboare.

Are vocația iubirii față de tot ce este

frumos pe lume și a prieteniei, gata oricând să-ți fie aproape, fără să aștepte nici o recompensă.

Este un om bun, senin la chip și cald la suflet, cu o viață interioară bogată, frumoasă.

Știe să cultive și să mențină relațiile de prietenie, pronunțând cuvintele cu prudență și cumpătate. Niciodată nu te privește distant.

Întâlnirea cu profesorul Manole Filote face să coboare asupra ta o stare de liniștite. Vocea și privirea lui blândă au efect de calmant. Niciodată nu vorbește fără acoperire.

Umorul și generozitatea sunt două dintre atributele care-l definesc.

Povestea vieții lui capătă nuanțe cinematografice. Ca să îți fie drag să trăiești (cum e cazul profesorului Manole Filote) trebuie să iubești oamenii.

La cei 80 de ani profesorul Manole Filote privește înapoi fără mânie.

Să aveți o bătrânețe lungă și senină, domnule profesor!

LA MULȚI ANI!

Nedumerire

Ioan ONEL

E haos azi la noi în țară
Și nu mai știm încotro ne-ndreptăm,
Ne recomandă alții soia culinară
Dar parcă soia noi nu acceptăm.

Ne amuzăm când cineva vorbește
De România și de drepturile ei,
De hoți și de hoție, de pedepse
Și ne mirăm că are-așa idei.

Îl declarăm nebun neapărat
Și-i punem eticheta „Extremist”,
Dar nu vedem că ce se-ntâplă-n țară
Are un caracter antiromânist.

Am acuzat trecutul de incompetență,
Dar cei ce ne conduc nu sunt incompetenți ?
Au studii multe dar nu au decență
Și ne conduc mai rău ca cei analfabeți.

Se recomandă chiar ca și în școală
Să nu mai facem caz de „Țara mea”.
Ce vreți ? Să nu se știe ce-am avut odată
Și să purtăm emblema altora ?!

Azi nu mai suntem noi stăpâni în țară
Stăpânul nostru este FMI.
Muncim, mâncăm, trăim cum ni se recomandă
Și nu se știe cât pe lume vom mai fi.